

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Ivo Konejl

Směnka – neplatnost směnky

Diplomová práce

Olomouc 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Směnka – neplatnost směnky“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 10. 1. 2012

.....
Ivo Konejl

Poděkování

Děkuji vedoucí své diplomové práce JUDr. Zdeňce Papouškové, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	7
1 Směnka obecně	10
1.1 Charakteristika směnky.....	10
1.2 Druhy směnek.....	12
1.3 Účastníci směnečných vztahů.....	13
1.4 Právní úprava směnky.....	14
1.5 Vztah ZSŠ k jiným právním předpisům.....	15
1.6 Úvod do německého práva směnečného.....	18
2 Náležitosti směnky	19
2.1 Podstatné a podmíněně podstatné náležitosti směnky.....	19
2.2 Náležitosti směnky cizí.....	20
3 Neplatnost směnky	22
3.1 Neplatnost obecně – formální platnost směnky.....	22
3.2 Materiální neplatnost.....	23
3.3 Neúplná směnka.....	24
4 Neplatnost směnky ve vztahu k podstatným náležitostem	26
4.1 Směnka v textu listiny.....	26
4.1.1 Podklad směnky.....	26
4.1.2 Slovo směnka.....	27
4.1.3 Umístění slova směnka.....	27
4.1.4 Jazyk směnky.....	28
4.1.5 Označení osob a geografických údajů.....	29
4.1.6 Požadavky stanovené pro použití jazyka.....	30
4.2 Bezpodmínečný příkaz/slib zaplatit.....	31
4.2.1 Formulace bezpodmínečného příkazu/slibu.....	32
4.2.2 Určitost směnečného peníze.....	33
4.2.3 Pluralita směnečné sumy.....	33
4.2.4 Platnost a určitost měny.....	35
4.3 Směneční účastníci dle § 1 a § 75 čl. I ZSŠ.....	38
4.3.1 Směnečník.....	39
4.3.2 Remitent.....	40
4.4 Společná část.....	44
4.4.1 Označení účastníka.....	44
4.4.2 Použití krycích jmen a pseudonymů.....	46
4.4.3 Zprostředkované jméno osoby.....	47
4.5 Splatnost směnky.....	48
4.5.1 Přípustné způsoby stanovení doby splatnosti.....	49
4.5.2 Splatnost směnky způsobí přivodit neplatnost.....	50
4.6 Místo placení.....	53
4.6.1 Charakteristika údaje platebního místa.....	54
4.6.2 Pluralita určení platebního místa.....	55
4.6.3 Možnost nahrazení platebního místa.....	56
4.6.4 Domicil.....	57
4.6.5 Pohled na domicil de lege ferenda.....	58
4.6.6 Současná judikatura k požadavku určitosti místa placení.....	59

4.7	<u>Datum a místo vystavené směnky</u>	61
4.7.1	<u>Místo vystavení směnky</u>	61
4.7.2	<u>Datum vystavení směnky</u>	63
4.8	<u>Podpis výstavce</u>	66
4.8.1	<u>Umístění podpisu</u>	67
4.8.2	<u>Způsob provedení podpisu, možnost nahrazení vlastnoručního podpisu</u>	67
4.8.3	<u>Vztah neplatnosti ke způsobilosti zavazovat se</u>	68
4.8.4	<u>Materiální a formální platnost směnky de lege ferenda</u>	69
5	<u>Neplatnost směnky pro vnitřní rozpornost</u>	71
5.1	<u>Neurčitost druhu směnky</u>	71
5.2	<u>Grafické odlišení údajů dopsaných na formuláři ve vztahu k neplatnosti</u>	72
	<u>Závěr</u>	74
	<u>Seznam použité literatury</u>	78
	<u>Shrnutí</u>	82
	<u>Summary</u>	83

Seznam zkratek

CenP	zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů.
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
OZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
ZŠ	zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.

Poznámka: Kde není stanoveno jinak, mluví se v práci o ustanoveních zákona směnečného a šekového části I., která se zabývá směnkou.

Úvod

Práce se zaměřuje na odvětví směnečného práva, konkrétně je jejím cílem zpracovat problematiku neplatnosti směňky.

Směnka jako jednostranný právní úkon, dlužnický úpis, v sobě zahrnuje inkorporované právo majitele směňky na výkon práva ze směňky vyplývajícího. Zákon klade na směňky přísné požadavky, neboť forma a obsah jsou znaky definující směňku. V případě, že znaky nejsou v souladu se zákonem, nejde o směňku. Způsob jejich aplikace je alfou a omegou platnosti a neplatnosti směňky. Na nich spočívá tíha existence směnečného právního vztahu.

Velmi úzká, ale flexibilní zůstává hranice oddělující platnou směňku od neplatné. Zákon vymezuje určitý rámec, jehož je nutné se držet při výkladu, přesto stanovení hranice záleží na soudním rozhodnutí. Vývoj judikatury dotýkající se směnečné problematiky ovlivňují různé aspekty. Soudní interpretace se drží striktně zavedených principů, které prostupují směnečné právo. Principy, na kterých se staví, zůstávají neměnné, přesto je v nejnovější judikatuře vidět posun od formálnosti směňky. Otázkou zůstává, jestli můžeme mluvit o novém trendu, nebo jde pouze o ojedinělý případ.

Naopak zákon o směnce a šeku neprošel od svého vzniku žádným vývojem. Nebyl zasažen žádnou výraznější novelizací. S ohledem na jeho základ v mezinárodním právu nějaké výraznější změny nejsou ani možné.

Blížkost německého a českého psaného směnečného práva zakotvená uznáním výsledků Ženevské konference je zajímavým podkladem pro komparaci interpretace národních zákonů a porovnání přístupu při soudním a čistě teoretickém výkladu. Přestože je německý Wechselgesetz starší, neexistuje mezi českou a německou právní úpravou rozdíl. Diferenciaci najdeme pouze v rovině různorodosti výkladu právních termínů a v oblasti aplikace subsidiárních zákonů.

Vývoj teorie a praxe zabývající se neplatností směňky tedy nezažívá žádné výrazné změny, přesto se stále objevují nové prvky, které více či méně posouvají vývoj vpřed a stále mění hranici oddělující platnou směňku od neplatné.

Primárně vymezují jako objekt výzkumu této diplomové práce neplatnost směňky. Skutečnost, že se jedná o velmi široký okruh materie, který nelze pojmout a zpracovat v jedné práci, mě přiměla vybrat si určitou podmnožinu problematiky vztahující se k danému tématu.

Vycházím z předpokladu, že zákon utváří určité relativně pevné jádro představující mantinely pro praktické užití a poznání, co se vyžaduje pro vznik platné směňky. Abstrakce

zákonu neumožňuje zahrnout do tohoto okruhu všechny situace, skutečnosti a vztahy, které se vyskytují v praxi. Stěny jádra tedy tvoří soudcovská interpretace zákona, která dotváří a zpevňuje mantinely. V čase se tyto mantinely posouvají a mění původně zavedené premisy, které byly podkladem pro dřívější soudní rozhodování. Tyto premisy tvoří stále se vyvíjející teorie, která následuje vývoj směnečně právní judikatury.

Prvním stanoveným cílem práce je vymezení neplatnosti obecně, zejména rozbor pojmu neplatnost směnky, který má kořeny v zákoně o směnkách a šecích jako speciálním předpisu a občanském zákoníku jako obecném předpisu soukromého práva, a popis příčin neplatnosti. Záměrem práce je shrnout názory teoretiků a přidat názor autora v dané otázce. Logicky je předestřen tento cíl jako první, protože výsledek se odrazí ve zbývajících částech práce jako podklad pro výzkum dílčích cílů, na které se diplomová práce zaměřuje.

Druhým stěžejním cílem práce bude aplikace výsledku předchozího cíle. Vymezení hranice neplatnosti ve vztahu k podstatným a podmíněně podstatným náležitostem směnky, které mají vliv na celkovou neplatnost směnky. Tohoto cíle bude dosaženo rozбором judikatury a teorie vztahující se k danému tématu. V některých otázkách neplatnosti přispějí vlastními úvahami a komentáři. Současně se zaměřím na nalezení rozdílů v judikatuře německých soudů a teoretických výkladů německých odborníků.

Třetí cíl se bude členit do několika dílčích kroků. V úvodu nastíněná otázka vývoje judikatury bude upravena v části týkající se platebního místa, budou zde shrnuty odborné názory současné praxe a formulován vlastní názor autora. V této souvislosti bude na místě v určitých otázkách polemika nad otázkou přípustné míry rigidity soudního výkladu směnky a jejího vztahu k neplatnosti. Neplatnost směnky a její projevy v praxi budou doprovázeny úvahami *de lege ferenda*. Komparací německých podkladů s výsledkem zkoumání české literatury směnečného práva získáme materiál umožňující stanovit rozdíly při interpretaci, a to zejména ve vztahu ke směnečné přísnosti, a budeme se moci zabývat otázkou, zda lze obdobný přístup aplikovat v českém směnečném právu.

Poslední část práce se bude zabývat stanovením abstraktní hranice mezi platnou a neplatnou směnkou ve vztahu k zákonnému textu a shrnuje naplnění cílů stěžejní části práce. Dále bude zjišťován dopad nové judikatury na směnečné právo a jiné možné dopady, hledána odpověď na otázku, zda by měla nový směr udaný judikátem reflektovat legislativa, nebude opominuto v této části porovnání výsledků práce s německou literaturou. Cílem není prostá a podrobná komparace tohoto materiálu, ale zjištění, jaký přínos by měla aplikace v českém prostředí a zda je *de lege lata* přípustná, a dále případné navržení dílčích úprav směnečného zákona.

Vědecké metody práce, které budou použity při tvorbě diplomové práce. Hlavním úkolem bude analýza zákonného textu a teoretických názorů právních autorit, na níž spočívá vymezení neplatnosti a přípustnosti určitých otázek, a logická a jazyková metoda výkladu. Systematický výklad bude uplatněn ve specifických situacích, zejména v pojednání o vnitřní rozpornosti neplatnosti směny. V některých otázkách nalezne uplatnění metoda komparace, ať se jedná o srovnání různých teoretických názorů nebo historických skutečností.

Směnka obecně

Charakteristika směnky

„Právo je inkorporováno tzv. do listiny.“ (Friedrich Karl von Savigny)

Směnka jako právní institut slouží účastníkům hospodářských vztahů od nepaměti. Má nenahraditelný význam, a proto je paradoxem, že neexistuje její zákonná definice. Současný zákon, který upravuje směnečně právní vztahy, definici neobsahuje. Je však nutné upozornit na fakt, že zákonná definice neexistovala ani v předcházejících právních úpravách. ZSŠ přistupuje v § 1 k výčtu náležitostí směnky cizí, směnka je také zmiňována v jiných platných právních předpisech, přesto se nikde nejedná o ustanovení osvětlující tento pojem. Pouze z § 1 CenP lze vyvodit, že je zákonem považována za cenný papír. Tím jsou snahy zákonodárců o definici tohoto institutu vyčerpány.

Právní věda i teorie vyvinuly úsilí nalézt určitou konstrukci, která má za cíl pojmut a obecně charakterizovat institut směnky. V průběhu let vznikla řada teoretických definic, některé velmi obsáhlé a jiné velmi prosté. K těm výstižným patří definice, která říká, že směnka je cenný papír se zákonem předepsaným obsahem, ve kterém jeho výstavce buď sám slibuje, že zaplatí určitý směnečný peníz (jedná se o směnku vlastní), nebo příkazuje určité osobě zaplatit (směnka cizí, formulace směřuje k závazku jiné osoby zaplatit).¹ Naše právo zná různé druhy a vlastnosti cenných papírů a nabízí různé kombinace úprav v souladu se zákonem. Jinak je tomu ovšem u směnky, zejména kvůli její povaze a charakterovým vlastnostem.

Jedná se o listinný cenný papír, je vyloučeno, aby se vyskytovala v jakékoliv jiné formě, nemůže být např. zaknihována a vedena v evidenci. Postačí jakýkoliv materiál, hmotný podklad, který umožňuje zachytit předepsané náležitosti, a současně lze rozeznat rub a líc. Tento požadavek má dva významy: praktický – zvyk umístit určité údaje na listinu směnky – a právní – ZSŠ spojuje s podpisy konkrétních osob na určitém místě právní následky, které jsou významné z hlediska směnečných právních vztahů. Cenný papír je forma kvalifikovaná a velmi formální, dlužník, který ho emituje, inkorporuje svůj závazek do této listiny, mezi

---

¹ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 338.

závazkem a listinou poté existuje nerozlučná vazba.² Není prostým důkazem o existenci právního vztahu, nýbrž hmotný substrát je přímo jeho nositelem. Mluvíme zde o funkci legitimační, kdy věřitel prokazuje svůj nárok dlužníkovi. Tato charakterová vlastnost je stěžejní, protože bez prokázání existence nebo lépe bez předložení originálu cenného papíru nenastává dlužníkovi povinnost plnit svůj závazek vůči věřiteli. Na základě výše uvedeného označujeme směnku za tzv. dokonalý cenný papír, který je umožnitelný v souvislosti s příslušnou úpravou OSŘ. Při ztrátě nebo zničení směnečné listiny je možné ji nahradit novou listinou se stejným obsahem na základě rozhodnutí soudu o umožnění. Nelze to vykládat takovým způsobem, že by směnka mohla existovat bez hmotného substrátu. Navrhovatel umožnění směnky po dobu její ztráty nebo zničení postrádá práva ze směnky vyplývající do doby jejího nahrazení.

Z povahy směnky jako závazku mezi věřitelem a dlužníkem jednoznačně vyplývá, že se jedná o cenný papír dlužnický. Předmětem je povinnost zaplatit na směnce určitou nadepsanou peněžitou sumu. Taková listina, která by neobsahovala tento údaj, nemohla by být považována za směnku, pokud by ani nebyla vůle obou účastníků směnečněprávního vztahu tuto sumu doplnit později podle ujednání v tzv. blankosměnce. Není vyloučena konverze právního úkonu, pokud bude obsahovat náležitosti jiného právního úkonu.

Závazky ze směnky vyplývající jsou považovány za nesporné. Tato vlastnost spočívá v neexistenci povinnosti majitele směnky prokázat nějakou jinou skutečnost než vlastnictví ke směnce, protože věřitelem ze směnky je pouze ten, kdo je jejím majitelem. Současně není svazován činností směřující k prokázání existence závazku dlužníka, platná směnka je postačujícím důvodem. V případném sporu nese důkazní břemeno dlužník a důvodnost případných námitek musí prokázat.

Další podstatnou vlastností charakterizující směnku je abstraktnost závazků. Jedná se pouze o závazky valutové, zákon nezkoumá důvody jejich vzniku, jejich vznik není vázán na žádnou okolnost. Fakticky není vyloučeno, aby směnkou byly zajištěny nevymahatelné nároky z her a sázek nebo i nároky vzniklé v rozporu s právem.³ Pro uplatnění nároku ze směnky je významná pouze existence vztahu mezi výstavcem a remitentem u směnek vlastních nebo vztahu mezi výstavcem, akceptantem a majitelem u směnky cizí. Směnečná přísnost (*rigor cambii*) je tvořena nesporností a abstraktností směnečných závazků. První jako formální znak, druhá jako znak materiální. Projevují se například v podobě zkráceného směnečného řízení a nemožnosti podat odvolání proti směnečnému rozkazu. Jedná se o pojem

---

² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 49.

³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 53

zastřešující obě uvedené vlastnosti, který slouží k legitimaci odchylné úpravy hmotněprávních norem týkajících se směnky jako vysoce formálního a kvalifikovaného závazkového právního vztahu.⁴ Nelze opominout fakt, že směnka žije svým vlastním životem. V případě určitého obchodněprávního vztahu, např. kupní smlouvy, která má být zajištěna směnkou, dochází k nedůslednosti ze strany dlužníka, který vystavením směnky de facto zdvojuje svůj závazek vůči věřiteli. Vystavením směnky vzniká kvalitativně nový právní vztah, který je nezávislý na původním, v tomto případě uvedeném obchodněprávním vztahu. Mluvíme o kumulaci závazků. Směnka může být emitována jako individuální cenný papír, podle § 3 CenP ji nelze vydat jako hromadnou listinu.

Druhy směnek

Platné právo upravuje základní dva druhy směnek: směnku cizí a směnku vlastní. Rozdíl mezi jednotlivými druhy lze vyvodit pouze z výčtu náležitostí, které jsou uvedeny v příslušných ustanoveních, zákonné definice zákon postrádá. Existence směnečného názvosloví může evokovat myšlenku mnohem širší palety druhů směnek, vždy ovšem založené na jednom ze dvou výše uvedených druhů.

Směnka vlastní představuje závazek výstavce směnky vyplatit při splatnosti směnky v místě ve směnce určeném směnečný peníz řádnému majiteli směnky.⁵ Lze ji přirovnat k dlužnickému úpisu. Použití tohoto druhu vyžaduje dvě osoby, a to výstavce a remitenta (majitele směnky). Výstavce bezpodmínečně slibuje v textu směnky na líci, že zaplatí remitentovi určitou peněžitou sumu. Naproti tomu cizí směnka, označovaná jako trata⁶, v zásadě ztělesňuje příkaz výstavce adresovaný směnečníkovi zaplatit majiteli směnky, poznávacím znakem je bezpodmínečný imperativ „zaplaťte“.⁷ Pouhým uvedením směnečníka ovšem nevzniká jeho závazek zaplatit remitentovi, ke vzniku úplné směnky cizí musí provést akceptaci – přijetí – a teprve poté se stává přímým dlužníkem, výstavce se stává svým podpisem dlužníkem nepřímým, plní roli sekundárního dlužníka neboli dlužníka náhradního. Jedná se o právní vztah obdobný poukázce s rozdílem nutnosti akceptace.

---

⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 53

⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 58

⁶ Kovařík se staví k označení směnky cizí jako traty značně skepticky, protože pro tratu je charakteristický právní vztah 3 osob, kdy jedna příkazuje trasátovi zaplatit majiteli traty určitý peníz. Jedná se tedy o zobecňující pojem zastřešující mnohem širší okruh. Tratou je šek, akreditiv.

⁷ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 340.

V dřívějších dobách bylo zvykem uvádět do textu směnky zvláštní doložky výstavce, tzv. návěstní nebo avízové. Podávaly směnečníkovi informaci zdůvodňující provedení akceptace a současně jakou pohledávku zúčtovat nebo plnily funkci výzvy informovat se u výstavce. Vztah mezi výstavcem a akceptantem se označuje jako úhradový, vztah mezi výstavcem a remitentem jako valutový.⁸ Sofistikovanější je směnka cizí, která při praktické realizaci přináší mnohem více možností a nabízí více kombinací. To není vždy výhodou, protože pohledávka majitele je vystavena většímu riziku, ale na druhou stranu lépe zajišťuje nároky věřitelů vůči dlužníkům z důvodu většího počtu zúčastněných osob.

Účastníci směnečných vztahů

Osoby zavázané nebo oprávněné vystupující v rámci směnečných vztahů tvoří široký okruh subjektů podle druhu úkonu, který zakládá jejich participaci v souvislosti se směnkou. Úkon spočívá v aktivním jednání podepsáním směnky nebo uvedením osoby v textu směnky. Postavení je velmi důležité z hlediska směnečných vztahů a dopadů na práva a zejména povinnosti těchto subjektů. Nejvýznamnějším důsledkem je pořadí při vymáhání směnečného peníze věřitelem, rozdělení na přímé a nepřímé dlužníky, tedy přímo zavázanou osobu nebo subjekt v postavení připomínajícího náhradníka. Směnka je majetkem věřitele po dobu své existence a právo připouští provádět se směnkou různé úkony. Tím se modifikují i oprávnění, případně závazky osob podepsaných, uvedených nebo ke vzniku nových práv a povinností přistoupivších. Není vyloučeno, aby jedna osoba vystupovala v několika úlohách zároveň.

Nejdůležitějším účastníkem vztahu je výstavce směnky. Jedná se o osobu, která směnku vystavila, zavázala se ze směnky, emitovala ji a poslala do hospodářského oběhu. V případě směnky vlastní je výstavce povinen při její splatnosti v určitém místě zaplatit majiteli směnky směnečný peníz, majitel směnky současně nemusí plnit zachovací úkony, jak by tomu bylo u dlužníků nepřímých. Své specifikum má i směnka cizí, kde se nachází její výstavce v postavení dlužníka nepřímého, odpovídá za její nezaplacení nebo nepřijetí akceptantem. Lze se této odpovědnosti zprostit do doby splatnosti pouze v případě odpovědnosti za nepřijetí. Důvod je prostý, výstavce tím oddaluje případný vznik směnečného závazku ještě před dospělostí směnky.⁹ Závazku se výstavce nezbaví ani vystavením směnky komisionářské, kdy vystavuje směnku na základě příkazu ve prospěch komitenta, přičemž komitent se vůbec

---

⁸ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 352.

⁹ SMITEK, J.; ŠTĚTINA, J. *Jednotný směnečný řád*. 1. vydání. Praha: Svaz spořitelén, 1941, s. 67.

směnečného vztahu neúčastní.¹⁰ V případě nezaplacení směnky má majitel možnost uplatnit svá práva ze směnky postihem proti výstavci.

Vznik dlužnického závazku logicky vyžaduje ke svému vzniku věřitele. Tím je remitent, osoba, v jejíž prospěch je směnka emitována. Zvláštností je, že se jedná pouze o prvního majitele směnky. Má tedy oprávnění, pokud to nevyklučuje dohoda, se směnkou dle libosti nakládat. Může ji převést buď jako celek, nebo převést jen práva ze směnky vyplývající. Pokud směnku na řad převede na indosatáře, stane se nepřímým dlužníkem ze směnky. Jméno nebo název remitenta musí být vždy v textu směnky uvedeny. Připouští se, aby u traty byl jako remitent uveden výstavce, jedná se o směnku cizí na vlastní řad výstavce.

U směnky vlastní je taková možnost vyloučena.¹¹ Ustanovení ZSŠ v části pojednávající o tratě zmiňuje směnečníka, osobu, vůči níž směřuje příkaz výstavce zaplatit směnečný peníz ve prospěch remitenta nebo majitele. Směnečník není povinen tento příkaz uposlechnout a přidat svůj podpis. Není vyloučena situace, že se nikdy nedozví o příkazu směřujícím vůči jeho osobě zavázat se nebo že výstavce u směnky cizí označí jako směnečníka sám sebe. V případě podpisu pouze za výstavce si usnadňuje své dlužnické postavení, je pouze nepřímý dlužník a je k němu vázána kratší promlčecí lhůta. V případě přijetí závazku se směnečník podepsáním modifikuje v souladu s právně-technickým názvoslovím zákona na příjemce, akceptanta. Tímto úkonem se stává přímým dlužníkem podle § 28 ZSŠ, v obdobném postavení jako výstavce směnky vlastní, tedy osobou primárně zavázanou.

Právní úprava směnky

Základním pramenem směnečného práva je zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů. Pokud se měří kvalita a nadčasovost zákona podle počtu novelizací, lze konstatovat, že se tento zákon stal nejlepším dílem československé a české legislativy. Novelizován byl pouze v souvislosti s technickým pokrokem, okrajově a v otázkách postrádajících zásadní význam. K velkým novelizacím však ani dojít nemůže, protože směnka zůstává po generace upravena bez významných zásahů a k převratnému teoretickému a praktickému posunu vpřed v nejbližší době zřejmě nedorazí.

Pro zajímavost uvedme, že na světě existuje dvojí právní úprava směnky, a to tzv. anglosaská a evropská kontinentální úprava. Vzešla jako výsledek konference v Ženevě

---

¹⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 61.

¹¹ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 342.

v roce 1930, kde byla přijata účastníky Úmluva o jednotném směnečném zákoně, jejíž ratifikace nebyla provedena ve všech zemích, přesto mimo anglosaské země plnila pro ostatní země celého světa vzor zejména po právně-technické stránce. Tento mezinárodní rozměr má své nesporné výhody, dochází zejména k unifikaci směnek, čímž odpadají závažné mezinárodní spory, a druhou předností je právně-teoretická interpretace, neboť do roku 1980 existoval bezpočet mezinárodních komisí s úkolem zachovat jednotný výklad. Tento rozsáhlý soubor směnečné judikatury může sloužit jako vodítko při nesrovnalostech a mezerách v právní úpravě směnečného práva států náležejících k ženevskému systému.¹²

ZSŠ je rozdělen do tří částí (článků), z nichž první pojednává o směnce cizí a vlastní, věnuje se protestům a kolizním ustanovením směnečného práva v souvislosti s mezinárodním prvkem. Část druhá je věnována úpravě šeků, jejichž problematikou se tato práce vzhledem ke zvolenému tématu zabývat nebude, a konečně třetí část se týká otázek společných směnkám a šekům, např. promlčení. V každé ze tří částí jsou paragrafy číslovány počínaje číslem 1, pro citaci paragrafů z tohoto zákona je vhodné doplnit i část, ze které příslušný paragraf pochází, aby se předešlo případným nejasnostem.¹³

Charakteristika směnky uvedená výše neumožňuje účastníkům směnečněprávních vztahů dispozitivní použití ustanovení tohoto zákona. Důvod je nasnadě a prostý, po praktické stránce by došlo k významným pochybnostem a nejistotě při využití směnečného institutu. Předpokladem vlastnictví směnky je nesporný závazek, který je vymahatelný bez větších právních překážek a v poměrně krátkých procesních lhůtách. To je výhoda směnky a důvod, proč je vyhledávána v obchodních vztazích. Připuštění možnosti odchýlit se smluvně od dikce zákona by ztížilo postavení majitele směnky a zapříčinilo by vznik mnoha sporů, v nichž by nepoctivý dlužník hledal příležitost zbavit se svého závazku. ZSŠ je tedy striktně kogentní ve všech svých ustanoveních, výslovně neumožňuje ani nepovoluje odchýlit se od zákonné úpravy, v souladu s ustanovením § 2 odst. 3 ObčZ, a to pod sankcí neplatnosti takového úkonu, jeho části nebo případně celé směnky.

Vztah ZSŠ k jiným právním předpisům

Jak již bylo uvedeno, ZSŠ upravuje téměř veškerou problematiku spojenou se směnečným právem. Žádný zákonodárce však nemůže předvídat všechny problémy, které aplikace právní

---

¹² KREUZER, Karl. *Internationale Rechtsprechung zum Genfer Einheitlichen Wechsel- und Scheckrecht*. Tuebingen : J. C. B. Mohr, 1984, s. 67

¹³ KOVARÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 14.

úpravy přinese, a proto si při výkladu vypomáháme přihlédnutím k jiným právním předpisům, které chybějící úpravu obsahují. Zákon je vzhledem k úzkému záběru bezpochyby speciální ve vztahu k jiným právním předpisům, ale existuje i odborný názor na konkrétní otázky, kde je považován za *lex generalis*. Nejbližší je logicky zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, který má povahu obecného předpisu upravujícího problematiku cenných papírů, jak vyplývá z jeho názvu. CenP podřizuje v § 1 odst. 1 směnku svému režimu, toto ustanovení je taxativním výčtem cenných papírů, na které zákon vztahuje svoji působnost. Pro oblast směnky mají význam ustanovení § 3 až § 5 CenP, v případě rozporu se ZSŠ má přednost speciální zákon, a zejména část druhá CenP pojednávající o smlouvách o cenných papírech. Tato část jen v rozsahu týkajícího se listinných cenných papírů.¹⁴

Skutečným problémem se jeví v této souvislosti otázka, zda na úpravu směnečně právních vztahů, jejichž problematika nepochybně patří do okruhu soukromého práva, použít obchodní nebo občanský zákoník. Směnka bývá ve většině případů využívána v souvislosti s obchodní činností, proto by se jevilo logické aplikovat ObchZ. Kovařík v této souvislosti poukazuje na fakt, že směnka má abstraktní povahu, nelze tedy jednoznačně říci, zda se jedná o obchodní vztah, či nikoliv, a za tohoto stavu nelze s určitostí přiřadit jako obecný předpis ObchZ. Ustanovení § 261 ObchZ umožňující tzv. relativní obchody sice připouští zahrnout tyto vztahy do obchodněprávního režimu, zapomínáme ovšem, že směnky lze převádět a pro nového majitele nemusí být známo, že směnka podléhá domluvou původních účastníků tomuto režimu. Nelze ani považovat za správný tzv. kombinovaný přístup, kdy by se vztahy ze směnek řídily postavením jejich účastníků, neboť jak je uvedeno výše, směnka je abstraktní závazek, proto nelze vždy určit, zda se vychází z privátního života nebo živnosti účastníka.

Rozdílnost obou předpisů by vnesla do realizace směnečných vztahů velkou roztržičnost a nejistotu, a proto se z praktického hlediska vyžaduje jednotnost a formálnost. Teorie se přiklání k názoru, že obecným předpisem k úpravě vztahů poslouží nejlépe ObčZ. Obrana tohoto stanoviska je založena na faktu, že ZSŠ se nikde o ObchZ nezmiňuje, v § 5 III. části naopak odkazuje na ObčZ. Pro úplnost je potřeba dodat, že v době vzniku tohoto zákona ObchZ neexistoval a obchodněprávní vztahy vzhledem k hospodářsko-politickým podmínkám byly omezeny nebo spíše téměř zanikly.¹⁵ Dále je třeba uvést, že vztahy související kauzálně se vztahy nevyplývajícími ze směnek se řídí příslušným právním předpisem, proto se na ně ustanovení ObčZ nebudou paušálně subsumovat. Podpůrné prioritní

---

¹⁴ ¹⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 20.

¹⁵ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 337.

užití ObčZ má podporu i v současné soudní judikatuře Vrchního soudu v Praze, kde se touto problematikou zabývali v rámci své činnosti.¹⁶

Právní větu lze shrnout následovně: „Směnečné závazkové právní vztahy se podobně jako jiné závazkové právní vztahy z cenných papírů, zejména v listinné podobě, sice v mnohém odlišují od smluvních závazkových vztahů, i pro ně však platí, není-li z jejich speciální právní úpravy patrné něco jiného nebo nevyplývá-li něco jiného z povahy věci, obecná právní úprava závazkových vztahů. Tu představuje podle okolností buďto sám občanský zákoník, anebo obchodní zákoník ve spojení s občanským zákoníkem. Směnka je abstraktním platebním závazkem, a tedy neztělesňuje žádný konkrétní obchod ani konkrétní vztah neobchodní. Není podstatné, kdo jsou právě účastníci směnky, neboť i to se může změnit. Konečně není významné, k jakému kauzálnímu vztahu se směnka v jakékoliv funkci váže, tato okolnost indosací ztrácí na významu. Nelze tedy tento závazek podřadit obchodnímu zákoníku.“¹⁷

Zajímavá situace nastává ve vztahu ZSŠ k zákonu č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, a stejně tak i k zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), kdy vyhlášením konkurzu, insolvenčního řízení, nastává splatnost všech pohledávek úpadce. Specialita ZSŠ se projevuje v tomto případě na rozdíl od jiných právních předpisů upravujících pohledávky jiného druhu ignorancí tohoto ustanovení, splatnost směnky zůstává nedotčena. Majitelův nárok bude uspokojen v řádné lhůtě.

Vyskytují se případy, kdy se poměry obrátí a ZSŠ zastane úlohu předpisu obecného ve vztahu k ObčZ a ObchZ. Jedná se zejména o velmi kvalitně propracovanou úpravu rubopisů, na níž odkazuje ObchZ v souvislosti s převáděním zatímních listů, akcií, skladištních listů a náložných listů. Současně se užívá tato úprava u poukázek na cenné papíry znějících na řad. Další z řady zákonů, které upravují subsidiární užití ZSŠ je ZeSkl, který na něj výslovně v ustanovení § 7 odkazuje pro případ ztráty nebo zničení skladištního listu, konkrétně na znění podle novely zákona č. 29/2000 Sb., zákon o poštovních službách. Konečně na závěr výčtu uveďme zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech, odkazující v ustanovení § 5 na úpravu rubopisů, kde ZSŠ plní úlohu obecného předpisu, samozřejmě pouze u dluhopisů znějících na řad.

---

¹⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. 5 Cmo 189/99, publikovaný v časopise Soudní rozhledy, 2000, č. 2, s. 50.

¹⁷ KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 338.

Úvod do německého práva směnečného

Německý směnečný zákon (Wechselgesetz) má svůj původ, stejně jako naše česká právní úprava v Ženevské úmluvě pocházející z výstupu jednání na mezinárodní konferenci v roce 1930. Účel Ženevské úmluvy spočívá ve sjednocení směnečného práva přistoupivších států. Přestože cíl a znění jednotlivých národních úprav mají stejný původ, aplikace a výklad přináší zřejmé rozdíly. Diferenciaci zakládají zejména právní tradice jednotlivých států, jejich politicko-společenský vývoj a hospodářství. Důležitým odlišujícím faktorem při výkladu směnečného zákona je i rozvinutost právního systému a práce s právními texty.

Text německého zákona o směnce, vydaného 21. 6. 1933, v podstatě doslova odpovídá přeloženému textu naší české národní úpravy. Převažuje jednoznačně vliv výsledků Ženevské úmluvy. Rozdíly panují v označení použitých konkrétních právních termínů, které mají odlišný význam a výrazným způsobem mohou přispět k odlišnému výkladu. To ostatně pouze potvrzuje již řečené v prvním odstavci.

Identické jsou tedy i teoretické základy německé směnky, tzn. skripturní, bezpodmínečný, abstraktní cenný papír. Uvedené neplatí bez výjimky, abstraktnost směnky může být v určitém případě omezena, nikoliv vyloučena. K takové situaci může dojít, pokud je *kauzální* důvod vzniku směnky nicotný. Opora vyplývá zejména z nároku za bezdůvodné obohacení a z toho vyplývajícího nároku na náhradu škody, pokud bylo vědomě jednáno na škodu dlužníka ze směnky.¹⁸ Patrný je zde odklon od české směnečné bezpodmínečné „slepé“ české formálnosti. Česká úprava také připouští vznik nároku na náhradu škody v jistých případech. V žádném případě ale nejde o zpochybnění nebo omezení abstraktnosti směnky. Tento německý výklad nachází oporu nikoliv ve směnečném zákoně, ale v BGB. Jedná se o aplikační odchylku vzniklou spojením s obecným zákonem. Častá diference při výkladu má kořeny v použití subsidiárních předpisů.

Co se týká druhu směnky, německá úprava zná oba druhy. V praxi nachází uplatnění spíše směnka cizí, směnka vlastní se používá zřídka a využití nachází ve spojitosti s krátkodobým financováním veřejného sektoru.

Rozdíly mezi jednotlivými národními úpravami a teoretická východiska jsou podrobněji popsány v příslušných pasážích, cílem této podkapitoly bylo přiblížit původ vzniku odchylek mezi jednotlivými národními výklady.

---

¹⁸ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 57.

Náležitosti směnky

„Má-li směnka míti hodnotu zlata a stříbra, musí míti právní normy ze železa.“¹⁹

Citovaný výrok charakterizuje základní vlastnost pro směnečné právo typickou a nevyhnutelnou – formálnost. Jiná než rigidní úprava nemůže být vzhledem k povaze směnky a úkonům s ní spojeným přípustná. Na jednu stranu je formálnost omezující, na druhou stranu je tento charakteristický znak největší předností, která se odráží v hospodářském styku, neboť směnka je snadno převoditelná. Podstatné je vědět po celou dobu její existence, že právní vztah je zřejmý a nepochybný, a to především proto, že majitel směnky nemá příležitost získat informaci, jaký byl úmysl výstavce směnky v době jejího vydání, a nelze to po něm ani spravedlivě požadovat.²⁰ Nabyvatel nemusí zkoumat důvod vzniku směnečného vztahu, dostatečné je pro něj zjištění, že směnka obsahuje zákonem stanovené formální znaky – podstatné náležitosti. Po splnění této podmínky může být listina považována za nositele směnečných práv a povinností, tedy za dokonalou směnku. Naplněním se stírají veškeré pochybnosti o platnosti směnky.

Teorie rozeznává podle formálního hlediska podstatné a nepodstatné náležitosti směnky. Diferenciace se provádí metodou pozitivní enumerace. Za podstatné náležitosti jsou považovány takové, které ZSŠ v § 1 a § 75 výslovně uvádí a s jejichž nepřítomností na směnečné listině je spojována sankce neplatnosti směnky. Nepodstatnými náležitostmi jsou všechny ostatní, tzv. vedlejší nebo fakultativní, které svou nepřítomností nemohou ohrozit platnost. V opačném případě se považují za nulitní, na směnce nenapsané. K jejich charakteristice je nutné dodat, že právem upraveny nejsou, ale současně nejsou ani zakázány. Zpravidla jejich význam spočívá ve snazší orientaci směnečných účastníků v mimo směnečných vztazích, proto nezakládají vůbec žádná směnečná oprávnění a závazky, anebo pouze zprostředkovaně.²¹

Podstatné a podmíněně podstatné náležitosti směnky

Členění podléhá také podstatné náležitosti, které se dělí na podstatné náležitosti a podmíněně podstatné náležitosti. Jedná se o členění pouze teoretické, jež vyplývá z ustanovení zákona

¹⁹ Důvodová zpráva k návrhu směnečného zákona z roku 1927 č. 1/1928 Sb.

²⁰ ŘÍHA, Michal. Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy*, 2011, č. 9, s. 310-319.

²¹ KOVARÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 101.

upravujícího obsah směnky a z následných korigujících ustanovení. K dispozici není žádná zákonná opora výslovně stanovující hranici mezi podstatnými a podmíněně podstatnými náležitostmi. Proto se vychází při určování ze systematiky a gramatického výkladu ZSŠ ve spojení s předpokladem existence vnitřní logiky směnky, tj. aby byla způsobilá zakládat práva a povinnosti. Z materiálního hlediska spočívá rozdíl v následcích způsobených jejich absencí, neboť chybějící podmíněně podstatné náležitosti nemusí nutně zakládat neplatnost směnky. Ustanovení § 1 se omezuje na formulaci výčtovou metodou náležitostí uvozenou spojením „*cizí směnka obsahuje*“, ale nevyplývá z něho skutečnost, že jsou pro platnost směnky cizí *condicio sine qua non*. Odpověď nalezneme v ustanovení § 2 odst. 1: „*Listina, v které chybí některá náležitost uvedená v předchozím paragrafu [myšlen § 1], není platná jako směnka cizí, s výhradou případů uvedených v tomto ustanovení.*“²² Tento paragraf považuje za neplatnou směnku listinu, která neobsahuje náležitosti uvedené v § 1 a současně umožňuje v rozsahu stanoveném tímto ustanovením překlenout hrozbu neplatnosti nahrazením určitých zákonem požadovaných chybějících údajů zákonnou fikcí upravenou v § 2 ZSŠ.

Z toho tedy vyplývá, že podmíněně podstatné náležitosti jsou charakterizovány pozitivním výčtem případů, ve kterých nastupuje za splnění zákonem stanovených předpokladů zákonná fikce. Na této bázi stojí teoretický základ pro členění podstatných náležitostí podle povahy následků jejich absence. Ve spojení s principem formálnosti směnečného práva lze zhojit nedostatky pouze aplikací příslušných ustanovení ZSŠ, v jiném případě musí směnku postihnout neplatnost. Problematikou § 2 a § 76 se podrobněji zabývá část práce pojednávající o neplatnosti směnky.

Náležitosti směnky cizí

- *Označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního tetu listiny a vyjádřené v jazyku, v kterém je tato listina sepsána.*
- *Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu – u směnky vlastní výstavce slibuje bezpodmínečně zaplatit určitou peněžitou sumu.*
- *Jméno toho, kdo má platit (směnečníka) – směnka vlastní náležitost postrádá.*
- *Údaj splatnosti.*
- *Údaj místa, kde má být placeno.*
- *Jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno.*

---

²² Obdobná úprava se týká směnky vlastní v § 75 a § 76 ZSŠ.

- *Datum a místo vystavení směnky.*
- *Podpis výstavce.*²³

Významnou roli ve vztahu k platnosti směnky hraje umístění jednotlivých údajů na směnce. Zákon nestanovuje konkrétní pravidla, a tak se vychází i z určitých historicky zavedených zvyklostí, které si praxe osvojila. *Essentialia negotii cambii* se zaznamenávají na lici listiny, a to v určité logické struktuře, aby jednotlivé údaje byly snadno identifikovatelné a text listiny nebyl matoucí. Na rub listiny se zaznamenávají zpravidla údaje o převodu indosací.

Výše je uveden výčet ustanovení vztahujících se pouze ke směnce cizí. Stejná pravidla se však – až na malé výjimky vyplývající z rozdílnosti povahy směnky cizí a vlastní a z rozdílů daných účastníky směnečného vztahu – vztahují i na směnku vlastní. Z tohoto důvodu není nutné náležitosti směnky vlastní blíže rozvádět.

---

²³ Jednotlivé náležitosti jsou vyjmuty z § 1 v kombinaci s § 75 zákona č.191/1950, směnečný a šekový zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Neplatnost směňky

Neplatnost obecně – formální platnost směňky

Z pohledu obecné teorie neplatnosti právních úkonů jsou za neplatné považovány právní úkony, jimž se nedostává některých náležitostí, které jsou zákonem pod sankcí neplatnosti vyžadovány.²⁴ Stejný princip se týká úpravy směnečného práva. Na rozdíl od OZ, který zná pouze neplatnost právních úkonů a nicotnost právních úkonů opomíjí anebo je považuje v podstatě za totožný jev. ZSŠ jako důsledek formálního nedostatku nulitu právních úkonů upravuje.²⁵ Neplatnost nezabraňuje vzniku právního úkonu, ale nemá očekávané právní účinky jako bezvadný úkon. Nulitní právní úkony se považují za nicotné, neexistující skutečnosti. Jsou důsledkem závažných vad, že se na ně pohlíží jako na neuskutečněné. Pro existenci směňky, jak vyplývá z § 2 ZSŠ, je rozhodující přítomnost podstatných náležitostí ve spojení se zákonnou fikcí upravenou tamtéž. Sankcí za nesplnění zákonné podmínky je z povahy věci neplatnost směňky *ex tunc*.

V soukromém právu se posuzují právní úkony podle obsahu, totéž platí bez výjimky pro směnečné právo. Směňka svázaná formálností si nad to klade požadavek souladu označení s obsahem. Požadavek opět vyplývá z § 1 v souvislosti s § 2, případný rozpor a nesplnění je sankcionováno neplatností. Přičemž zachází tak daleko, že právní úkon vůbec nepovažuje za směňku. Zákon užívá pro tento případ označení „*listina*“ a z toho jednoznačně vyplývá vůle zákonodárce nepovažovat výsledek za směňku. Nicotnost směňky je sankce za nesplnění požadavků stanovených v § 2 a § 76. Na základě výše uvedeného je nutno si položit otázku, zda je přípustné užívat slovní spojení *neplatná směňka*, když směňka existuje, je platná, anebo neexistuje. *Listina ex lege* za směňku považována není, je nicotná.

Směňka jako občanskoprávní skutečnost musí splňovat i nároky kladené na určitost a srozumitelnost projevu vůle. Jedná se o vady, které se interpretací odstranit nedají, a směnečné právo se striktním požadavkem formálnosti takový úkon ani neumožňuje. Neurčitý je takový projev, u kterého nelze spolehlivě zjistit jeho obsah. Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu závěr o neurčitosti či nesrozumitelnosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník

²⁴ KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné 1.* 4. vyd. Praha: ASPI, 2005. str. 163.

²⁵ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář.* 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 35.

projevit.²⁶ Neurčitým projevem vůle z pohledu směnečného práva je podmíněnost závazku. Stanovuje tak ZSS v § 1 a §75, kdy je vyžadován bezpodmínečný příkaz zaplatit nebo slib zaplatit určitou peněžitou sumu. Podmínka v projevu uvedená na listině vede k neplatnosti směnky. Závěrem lze dodat, že záleží především na stanovisku soudu, zda posoudí směnku jako neplatnou z důvodu nesrozumitelnosti nebo neurčitosti.

V praxi je prokazování neplatnosti směnky sporné. Odmítnutí splnit závazek ze směnky vyplývající zakládá možnost oprávněného řídit se úpravou OSŘ, oprávněně i neoprávněně. Nabízí se podat návrh na vydání směnečného platebního rozkazu. Při správném postupu soudu by nemělo vůbec dojít k jeho vydání, neboť § 175 OSŘ vyžaduje jako podklad předložení prvopisu směnky, o jehož pravosti není důvod pochybovat. Zákon sice nezmiňuje podmínku platné směnky, ale z povahy věci se rozumí tato podmínka za napsanou. Platnost některých směnek je ovšem sporná a soud tedy ponechává obranu na iniciativě zavázaného. Ten je oprávněn podat tzv. námitky, v případě neplatnosti směnky přichází v úvahu tzv. námitka formální neplatnosti směnky.²⁷

Materiální neplatnost

Pouze za dodržení stanovené formy v § 1 ve spojení s § 2²⁸ může vzniknout platně povinnost ze směnky. Formálně platná může být směnka za předpokladu splnění náležitostí bez toho, že by mohl vzniknout závazek pro konkrétní subjekt plnit ve prospěch směnečného věřitele. Příkladem je formálně platná směnka, kde výstavce nebo akceptant nemají právní subjektivitu nebo je podpis falešný.²⁹ Nastane situace, kdy majitel drží směnku formálně sice platnou, přesto nemůže nebo nemá na kom svůj nárok vymáhat. ZSS nezná žádné východisko, jak postupovat.

Teoretický předpoklad najdeme v řešení otázky způsobu vzniku cenného papíru, a to stanovením přednosti mezi kreační teorií anebo smluvní teorií vzniku cenného papíru. Převažuje názor a tomu odpovídá i výše zmíněný problém. V českém právu upřednostňujeme teorii kreační, která je postavena na tezi, že platný cenný papír je emitován okamžikem, kdy jsou splněny formální zákonné předpoklady vzniku cenného papíru. Naproti tomu smluvní teorie vyžaduje pro vznik práv a povinností z cenného papíru skripturní akt a smlouvu

---

²⁶ ŘÍHA, Michal. Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy*, 2011, č. 9, s. 310-319.

²⁷ KOTÁSEK, Josef. *Směnečné námitky*. 1. vydání. Brno: Tribun, 2007, s. 57.

²⁸ Platí u směnky cizí, obdobně je stanoveno pro směnku vlastní v § 75 a § 76.

²⁹ Blíže k této problematice v podkapitole Vztah neplatnosti ke způsobilosti zavazovat se.

o vydání cenného papíru, která plní dvojí funkci: funkci smlouvy o vzniku závazku a funkci smlouvy opravňující k dispozici s cenným papírem.³⁰ Vznik spočívá ve dvou právních úkonech, které tvoří předpoklad existence jednoho závazku.

Přestože se teorie více přiklání ke kreační teorii vzniku cenných papírů, jejíž užití nevyklučuje znění ZSS ani CenP, neexistuje v pozitivním právu legální podklad pro její aplikaci. Nutno dodat, že se nelze nezabývat problematikou materiální neplatnosti směnky jako cenného papíru. Zavedení právní regulace upravující smluvní teorii jako závaznou doktrínu pro vznik platné, tj. v tomto smyslu vymahatelné, směnky by zabránil případným kolizím, které může současný právní stav přinést.

Neúplná směnka

Výjimku z neplatnosti směnky pro chybějící podstatnou náležitost (neúplná směnka) při vydání má tzv. blankosměnka neboli nevyplněná směnka.³¹ „Blankosměnky jsou neúplné směnky, povětšinou postrádající nejméně jednu podstatnou náležitost, jež jsou do oběhu dány s tím, že budou určitým způsobem doplněny na hotové směnky.“³² Rozdíl mezi blankosměnkou a neúplnou směnkou při vydání nelze bez vůle účastníků směnečného vztahu doplnit ji dostatečně zjistit z listiny směnky. Vydaná neúplná směnka je nulitní, pokud zde chybí povědomí účastníků o absenci alespoň jedné podstatné náležitosti s tím, že bude doplněna později, např. na základě směnečného vyplňovacího prohlášení. Listina vydaná s vědomím, že chybějící náležitosti nebudou doplněny, resp. že se nejedná o blankosměnku, taková listina nikdy nebude považována za platnou směnku.

Projevem formálnosti směnečného práva je nemožnost dodatečně doplnit chybějící náležitosti směnky. Emitovaná neúplná směnka v podvědomí účastníků směnečného vztahu považovaná za úplnou nemůže být zhojena konvalidací. Jako nepřipustné se také analogicky jeví, jak uvádí Chalupa, dodatečné doplnění chybějících náležitostí na základě dodatečného prohlášení připojeného k listině uzavřeného výstavcem a remitentem směnky, i když pouze v teoretické rovině. Prakticky lze takový úkon učinit po souhlasu výstavce směnky. Takový úkon je ale nepravděpodobný s ohledem na skutečnost schválení odpadnutého závazku, nicméně nelze vyloučit vysoký morální kredit směnečných účastníků.

---

³⁰ EINSELE D. *Weltpapier als Schuldrecht*. Tuebingen : J. C. B. Mohr, s. 24

³¹ Blankosměnka je upravena v § 10 ZSS: „*Nebyla-li směnka, která byla při vydání neúplná, vyplněna tak, jak bylo ujednáno, nemůže se namítat majiteli směnky, že tato ujednání nebyla dodržena, ledaže majitel nabyl směnky ve zlé víře anebo se při nabytí směnky provinil hrubou nedbalostí.*“

³² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 35.

Připouští se pouze možnost konverze právních úkonů. V případě, že neúplná směnka a z ní vyplývající projev vůle účastníků se obsahově překrývá, je současně splněna podmínka vůle vyvolat identické právní následky a může být kvalifikována jako jiný právní úkon, např. dlužní úpis. Vada spočívající v absenci podstatných náležitostí může být shledána za nedostatek, který nebrání platnosti právního úkonu, pokud jsou naplněny požadavky, se kterými je spojen předpoklad vzniku takového právního úkonu.

Neplatnost směnky ve vztahu k podstatným náležitostem

Následující kapitola se zaměřuje na vztah podstatných náležitostí směnky k její neplatnosti.

Směnka v textu listiny

Zákon požaduje výslovně označit listinu slovem „směnka“, tato striktní podmínka je projevem formálnosti směnečného práva. Jedná se o výjimku ze zásady soukromého práva, že listina se neposuzuje podle jejího označení, ale podle jejího obsahu. Závaznost vyplývá ze skutečnosti, že označení listiny je charakterizováno jako podstatná náležitost směnky.³³ Zákon spojuje absenci údaje nebo jeho chybné uvedení pod sankcí neplatnosti směnky. Při interpretaci přípustného tvaru se v praxi při aplikaci označení vychází z ustanovení § 1 ZSŠ u směnky cizí a obdobná úprava je stanovena pro směnku vlastní v § 75.

Aplikace musí být v souladu se zněním zákona, který stanovuje určitá kritéria pro způsob provedení. Dedukcí požadavků vyjádřených v § 1 a § 75 dojdeme k závěru, že jde o vlastní označení listiny jako „směnka“ zahrnuté do textu listiny. Další část souvětí je věnována kritériu stanovujícímu povinnost uvést slovo „směnka“ v jazyku odpovídajícímu jazyku zbylé části listiny. Jinými slovy jazyk směnky musí být jednotný.

Podklad směnky

Zákon nevyžaduje výslovně písemnou formu směnky. Ze znění § 1 a § 75 „*pojaté do vlastního textu listiny*“ vyvozujeme požadavek zákona na písemnou formu směnky. Ústní směnka je z hlediska práva bezpředmětná, neexistující. Materiál, na němž je směnka vyhotovena, může být z hlediska historické přípustnosti různorodý. Nejčastější je papír, ale starobylé judikáty připouští, že text směnky může být, pokud je srozumitelný, úplný a neoddělitelný, vyznačen na krabici od doutníků nebo poštovním pohledu, avšak pod podmínkou celistvosti směnečného textu. V americkém právu se objevil kuriózní případ, kdy sloužila jako podklad pro směnku živá kráva (tzv. „The negotiable cow case“³⁴).

³³ KOVAŘÍK. Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 57.

³⁴ Jde o fiktivní případ z pera humoristy A. P. Herberta, přesto byl citován jako podklad pro rozsudek ve věci Victor Chandelier International Ltd. vs. The Commissioners of Custom and Exercise and Teletext Ltd.

Slovo směnka

Požadavek označit listinu, ve které je inkorporována směnka, slovem „směnka“ je logický důsledek jejích charakteristických vlastností. Přísnost a náročné požadavky jsou na formu směnky vzhledem k její povaze namístě. Kdykoliv dostane člověk k podpisu listinu označenou jako směnka, měl by zvýšit svoji pozornost. To je jeden z důvodů, proč se kladou na označení listiny striktní formální požadavky, které musí bezpodmínečně splňovat.

Vycházíme-li z analýzy legální definice znějící „*Označení, že jde o směnku...*“ a jestliže se neomezíme na interpretaci systematickou metodou, ale bereme v úvahu i jazykový výklad zákonné dikce, zužuje se možnost použití výrazových prostředků. Teorie došla k závěru, že k označení musí být použito podstatné jméno. Za nedostatečné je tedy považováno nahrazení přídavným jménem nebo příslovcem ve slovním spojení, např. u přídavného jména „směnečný závazek“ nebo u příslovce „směnečně zavazuje“. Kovařík dodává, že nezáleží, v jakém pádě bude označení vyskoňováno. Vyjdeme-li ze zákonné úpravy, kde je slovo „směnka“ ve 4. pádě, nebyl by požadavek namístě. Jednalo by se navíc o přehnanou přísnost, která by zbytečně omezovala praktickou uživatelnost směnky jako právního institutu.

Přípustným označením směnky jsou slova složená, a to pod podmínkou, že jsou podstatnými jmény. V souladu s požadavkem zákona jsou zápisy typu „vistasměnka“, „rektasměnka“ nebo „blankosměnka“. Směnečné právo zná pouze druhy směnek, proto se ustálil i pro přehlednost, a zejména jako záruka proti případnému vzniku neurčitosti směnečněprávních vztahů, zvyk uvádět na listinu označení s doplňkem charakterizujícím druh směnky „cizí“ nebo „vlastní“.³⁵ Absence dodatku tedy není na závadu a nezakládá neplatnost. Teorie odmítá používání termínů, které se významově se směnkou ztotožňují. Označení cizí směnka by nemohlo být nahrazeno slovem „trata“, neboť se termíny obsahově překrývají. Takové označení je vyloučeno, směnka cizí je sice trata, ale trata má širší význam, protože se jedná o jakýkoliv vztah na principu poukázky.³⁶ Způsobilo by to neurčitost právního vztahu, taková směnka by se stala neplatnou.

Umístění slova směnka

Jednotlivé směnečné náležitosti nemohou být umístěny na listině libovolně bez systematického uspořádání. Musí dojít k naplnění požadavku, aby tvořily určitý ucelený text, který obsahuje srozumitelné a určité směnečné prohlášení zavázaných.³⁷ Zákon stanovuje

³⁵ Předtištěné směnky, které je možné koupit v odborných knihkupectvích, mají v textu uvedený druh.

³⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 7.

³⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 7

rámcově určitý způsob pro umístění slova „směnka“ označením, že „jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny...“. Osamocené slovo „směnka“ uvedené na listině bez toho, aby na ni navazoval text, neobstojí. Vyžaduje, aby slovo bylo kontinuální součástí vlastního textu směnky, Kovařík trefně poznamenal, že musí být „jeho organickou součástí“. Listinu je přípustné nadepsat slovem „směnka“, ale takové řešení je z pohledu směnečného práva vadné, pokud text listiny neobsahuje slovo „směnka“ v požadovaném tvaru. Tento nedostatek směnky byl prohlášen judikaturou za příčinu neplatnosti v dobách císařského Rakouska a stále je platným zvykem.³⁸ Totožná vada by způsobila neplatnost směnky vyplněné na předtištěném formuláři, nebo kdyby bylo označení uvedeno jen na ochranném nebo ozdobném podtisku.³⁹

Slovo „směnka“ musí plynule navazovat na platební příkaz nebo slib zaplatit určitou směnečnou sumu, případně na jiné náležitosti. Nejlépe poslouží charakteristika na příkladech přípustných staveb textu ustálených vazeb, například: „Zaplatím za tuto směnku směnečný peníz.“ nebo „Přikazuji A. D. zaplatit za tuto směnku.“ Nelze vyloučit ani možnost plurality označení v textu listiny. Pokud by takový text byl považován za neurčitý, mohl by postihnout směnku neplatností.

Jazyk směnky

Zásadní vliv na platnost směnky má jazyková jednota údajů uvedených na listině. Český směnečný řád nepřipouští jazykovou pluralitu. Výslovně stanovuje, že směnka musí být emitována jako jednojazyčná listina. Tato skutečnost vyplývá z legální definice v § 1 ZSŠ: „označení pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána.“. Zákodárce určil požadavek, aby jazyk, ve kterém je listina vyhotovena, se stal předpokladem podmiňujícím jazyk, v němž bude označení směnky vyjádřeno. Jazykovou uniformitu vyžaduje teorie pouze v okamžiku vystavení směnky, další případné směnečné prohlášení, indosamenty nebo akceptace mohou být učiněny v jazyce odlišném bez toho, že by měly za následek vznik neplatnosti směnky. Jedná se úkony na časové ose následující po emisi.

Zákon vylučuje dvoj- a vícejazyčné směnky pod sankcí neplatnosti směnky. Tato podmínka platí bez výjimky. Vztahuje se i na jazyky příbuzné. Použití kombinace českého a slovenského jazyka je považováno za typický příklad nesplnění stanovené povinnosti,

---

³⁸ „Je-li označení jako směnka jen v nadpisu listiny, jest směnka neplatná.“ Rozhodnutí z roku 1855. Peit. 57 (citováno z CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 30).

³⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 76.

přestože nevede k nesrozumitelnosti a z důvodu vzájemné podobnosti někdy nemusí být ani patrný rozdíl.

Německá interpretace ustanovení je v porovnání s českým přístupem liberálnější. Principiálně opomíná vůdčí pravidlo doslovného jazykového znění výkladu. Požadavku na uniformitu jazyka slova „směnka“ a jazyka textu listiny, ve kterém je směnka vystavena, ubírá na významu svým přístupem. U vícejazyčné směnky postačí dle německé judikatury jazyková jednota označení listiny slovem „směnka“ a slovesa „platit“, popř. jeho přípustný ekvivalent bezpodmínečného příkazu zaplatit. V praxi není na škodu následovně znějící směnečná formule: „At October 14, 1963 pay this Bill of exchange to the order auf eigene Siebzehntausend DM.“ Údaj dne vystavení je pak stanoven stejně jako klauzule „na vlastní řad“ v německém jazyce.⁴⁰ Německá praxe při stanovení přípustnosti jazykové rozmanitosti směnky je v přímém rozporu s přístupem českým. Otázka zní, z jakých premis vychází obě varianty interpretace a zda jsou natolik odlišné, aby zakládaly diferenciální výklad.

Označení osob a geografických údajů

Principu uniformity jazyka směnky se vymykají označení originální, zejména ve vztahu ke geografickým údajům a jménům cizinců. Osoby mají povinnost užívat svých jmen uvedených v občanském průkazu nebo matrice, cizinci mají uvádět svá jména v originálním znění. Snaha o nahrazení původního jména českým ekvivalentem může vyvolat neurčitost.

Specifická situace nastane v otázce užití cizích geografických názvů při označení místa placení nebo místa vystavení.⁴¹ Český jazyk disponuje ekvivalenty názvů míst nacházejících za hranicemi ve velké míře, přesto nepojal všechna. Zde nastává problém. Na směnce musí být uveden originální název místa, ale tím dojde k nesplnění podmínky jednojazyčnosti směnky v době jejího vydání. Nemůžeme však vykládat požadavek jazykové jednoty absolutně, nastala by situace, kdy by účastníci byli omezováni, např. při určení místa placení tím, zda k místu existuje ekvivalent názvu v českém jazyce. Užití jiných jazyků na směnce musí být posuzováno vždy konkrétně, „*tedy např. s ohledem na to, v jakém údaji je jiný jazyk použit a musí být zkoumáno, zda směnka i při užití jiného jazyka splňuje všechny zákonem požadované náležitosti a vyplývá z ní určitě vymezený a srozumitelný závazek*“⁴². Proto se připouští *ad hoc* použít originální název nebo označení, aniž by byla ohrožena platnost směnky.

⁴⁰ Bülow, P. *Heidelberger Kommentar zum Wechselgesetz/Scheckgesetz und zu Allgemeinen Geschäftsbedingungen*. 4. vydání. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2004, s. 20.

⁴¹ KOVARÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 10.

⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 427/2009.

Jako problematická by se mohla jevit otázka nejednotnosti jazyka u podstatných náležitostí a jiných náležitostí nepodstatných napsaných v odlišném jazyce. Případně, zda taková skutečnost může mít za příčinu neplatnost směnky jako celku. Vycházíme-li z dikce § 2 ZSŠ, který stanovuje za neplatné pouze směnky, které nesplňují požadavky v něm kladené, absence jiných náležitostí označovaných jako nepodstatné neohrozí platnost směnky jako celku. Judikatura došla k závěru, že k nepodstatným náležitostem vzájemně si odporujícím nebo nesrozumitelným se nebude přihlížet, budou považovány za nulitní. Gramatickým rozbořem zákonné dikce § 1 čl. I znějící „*ve kterém je tato listina sepsána*“ ve vztahu k uvedené otázce, dojdeme k závěru, že zákon mluví o listině jako celku v době jejího vystavení. Nečiní žádné rozdíly mezi náležitostmi podstatnými nebo nepodstatnými. Proto jsem toho názoru, že nepodstatné náležitosti uvedené v jazyce odlišném od jazyka, ve kterém jsou uvedeny podstatné náležitosti, budou považovány za nulitní, na směnce neexistující. Torzo směnky pod podmínkou souladnosti s § 1 a § 2 ZSŠ bude jako celek tvořit platnou směnku.⁴³

Zcela odlišná je skutečnost, kdy jsou účastníky směnečného vztahu osoby, z nichž alespoň jedna pochází z ciziny. Logickým požadavkem by v tomto případě byla snaha, aby ke směnce existoval překlad. Nabízí se několik způsobů řešení. Listina, na níž je směnka vyhotovena, může být graficky rozdělena. Pod rámeček, v němž je umístěna směnka, bude uveden překlad. Musí být jednoznačné, který text je právně relevantní a má přednost v případě sporu. V případě liknavosti výstavce by se taková směnka mohla stát neplatnou pro neurčitost. Pořízení překladu směnky na listinu odlišnou od originálu by nebylo považováno za překlad, ale jednalo by se o nově vyhotovenou směnku, která by žila svým vlastním životem nezávisle na původní směnce.⁴⁴

Požadavky stanovené pro použití jazyka

V otázce použitého jazyka zákon nestanovuje žádné omezení. V souladu s ústavním principem, že je povoleno vše, co zákon nezakazuje, může vzniknout v cizím jazyce směnka platná podle českého právního řádu, pokud takový projev vůle učiní účastníci směnečného vztahu. Nelze ovšem vystavit směnku v jakémkoliv jazyce. Musí se jednat o objektivně existující jazyk, srozumitelný pro třetí nezúčastněné osoby.⁴⁵

---

⁴³ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 10.

⁴⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 76.

⁴⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 76.

Jazyk nesrozumitelný relativně, tzv. ve vztahu ke konkrétní osobě, není považovaný za vadný. Nedostatkem vedoucím k neplatnosti směnky bude použitý jazyk, který je nesrozumitelný absolutně *erga omnes*. Přípustný je jakýkoliv existující jazyk, který ovládá neurčitá skupina osob při každodenní činnosti. Může se jednat o mrtvý jazyk nebo, jak zmiňuje Kovařík, i umělý mluvený jazyk – esperanto. Nepřípustné jsou umělé technické jazyky, v nichž by byla listina vyhotovená, protože i když lze považovat současnou populaci za počítačově gramotnou, nespĺňovaly by požadavek objektivní srozumitelnosti. Potíž by nastala zejména s ústním vyjádřením, neboť tyto jazyky nenabízejí možnost přirozené lidské interakce. Nicotnými jsou i směnky sepsané v kódovaném nebo tajném jazyce. Těsnopis je také neslučitelný s požadavky kladenými na charakter použitého jazyka, proto by způsobil neplatnost.⁴⁶

Z uvedeného vyplývá, že obecně jsou přípustné jazyky existující v mluvené i psané formě, jazyk neexistující v mluvené podobě nelze aplikovat a vytvořit jím text směnky. Chybí předpoklad obecné srozumitelnosti. *De lege ferenda* stojí za úvahu vymezit zákonem blíže způsob určení množiny jazyků přípustných pro sepsání směnky, nebo je přímo určit, např. odkazem na jazyky uznané OSN.

Bezpodmínečný příkaz/slib zaplatit

Směnku je možné považovat za soubor jednotlivých náležitostí, které vzájemným propojením utváří funkční celek. Každá část má vliv na život směnky. Pokud tedy přirovnáme každé jednotlivé náležitosti nějakou životní funkci, bezpodmínečný příkaz nebo slib zaplatit je srdcem celku. Tato zákonná formulace v sobě skrývá podstatu směnky, jak je charakterizována v první kapitole, tj. abstraktní, bezpodmínečný, nesporný a závazkový úpis. Tvoří konstrukci textu listiny obsahující formulaci celého závazku. Zákon přirozeně stanovuje určité rámcové požadavky na způsob, jak by dikce měla znít, proto se rozpadá na dílčí prvky: formulace příkazu nebo slibu, určitost směnečného peníze a měna peněžitého plnění. Odlišnost při výkladu může mít za následek neplatnost pro neurčitost nebo nesrozumitelnost příkazu, stejného následku dosáhneme pro rozpor s povinností bezpodmínečnosti směnečného závazku.

---

⁴⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 77.

Formulace bezpodmínečného příkazu/slibu

Základním stavebním kamenem směnky cizí je bezpodmínečný imperativ určený směnečníkovi zaplatit určitou peněžitou sumu. Příkaz směřuje výstavce směnečníkovi, závazek směnečníka vůči remitentovi vzniká až přijetím, akceptací směnky. Obdobná úprava se týká směnky vlastní, kde se příkaz nahrazuje bezpodmínečným slibem zaplatit směnečný peníz. Zákon v žádném ustanovení nepředepisuje konkrétní znění, nechává prostor pro kreativitu účastníků směnečného vztahu. Neznamená to, že příkaz může být sepsán v libovolném znění, text musí být formulován takovým způsobem, který nepřipouští jiný výklad, než stanovuje ZSŠ v § 1 „*bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu*“ anebo § 75 „*bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu*“. Doporučuje se použít pregnantního vyjádření, stručný a výstižný text. V právu může být užití košatého literárně krásného textu na škodu a pro neurčitost způsobit neplatnost.

Vyloučena je taková formulace textu, která může být v běžné mluvě považována za úkon směřující k zaplacení dluhu.⁴⁷ Typickým příkladem je použití slangových výrazů, řečnických obrátů nebo synonym neodpovídajících rámcovému požadavku zákona. Nepřípustné je i užití výrazu definující jiný právní vztah, např. „za tuto směnku přenechám“, „za tuto směnku daruji“ anebo „za tuto směnku předám“. Z uvedeného vyplývá, že formulace musí vždy obsahovat sloveso zaplatit. Za správnou formulaci považujeme takovou, která i podle požadavku § 1 bodu 1 a § 72 odst. 1 obsahuje označení listiny „směnka“, protože musí být součástí organického textu listiny. Na příkladu směnky cizí je v souladu se zákonem „za tuto směnku příkazuji zaplatit směnečnou sumu“ anebo u směnky vlastní „za tuto směnku slibuji zaplatit“.

Bezpodmínečnost závazku zaplatit je projevem formálnosti směnečného práva, není přípustná závislost příkazu zaplatit peněžitou sumu na nejistých budoucích událostech, stejně tak stanovení doložky podmiňující platnost nebo účinnost směnky jako celku.⁴⁸ Pouze za splnění tohoto požadavku může vzniknout obchodovatelný cenný papír. Pochopitelná je snaha obchodníků při vystavení nezavazovat se bezpodmínečně, pokud směnka hraje roli krycího nebo zajišťovacího instrumentu. Podmínka se nepřipouští ovšem na žádném místě směnky. Podstatná náležitost, na kterou se vážou podmínky, by způsobila neplatnost směnky jako celku. Zakázáno je stanovení podmínky i v případě vystavení blankosměnky, která se zpravidla emituje jako nevyplněná směnka zajišťující hlavní závazkový stav. Výjimku bezpodmínečnosti nelze uplatnit ani v tomto případě. *Charakter směnky jako*

⁴⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 78.

⁴⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 8.

*obchodovatelného cenného papíru však nepřipouští vtažení podmínek závazkového vztahu, k jehož zajištění či uhrazení byla směnka kumulativně vystavena, do směnečněprávního vztahu, konkrétně tedy platebního příkaz.*⁴⁹ V praxi se ustálila možnost ošetřit nastíněnou kauzu uvedením hodnotové doložky na líci směnky, doložka se omezuje na vyjádření důvodu vzniku a vyjasnění vztahu mezi účastníky, má funkci informační a důkazní.

Určitost směnečného peníze

Směnka je peněžítým závazkem. Platební závazek vyjádřený ve formě směnečného peníze je charakteristickým a podstatným znakem. Musí být nepochybné, kolik se má za směnku zaplatit, zákon výslovně stanovuje „*zaplatit určitou peněžitou sumu*“. Pokud by příkaz zněl na vydání nějakého zboží, drahých nerostů nebo jiných cenných papírů, se kterými je spojen závazek dostat určitou peněžitou hodnotu, nelze takovou listinu považovat za platnou směnku. V takovém případě by se jednalo o smlouvu o předání věci nebo obdobný právní úkon. Nepřichází tedy v úvahu možnost zhojení absence takového údaje. Problematické je vyjádření neurčité peněžité sumy. K takové situaci může dojít uvedením formulace, která je neurčitá bezprostředně sama o sobě, např. „Zaplaťte, kolik bude majitel směnky požadovat.“ nebo „Zaplaťte, kolik mi budete ke dni splatnosti dlužit.“. Tímto způsobem stanovená dlužná částka by způsobila neplatnost. Vycházíme z premisy, že směnka je obchodovatelný cenný papír. Proto musí být údaj směnečné sumy určitý a každé osobě, která v budoucnu nabude směnku jako majitel, srozumitelný.⁵⁰ Údaj, jehož obsah je závislý na nějaké budoucí skutečnosti, která nemusí ani nastat, nemůže být relevantní pro platnost směnky.

Pluralita směnečné sumy

Zcela odlišná je neurčitost způsobená pluralitou rozdílných hodnot směnečné sumy. Přestože zákon stanovuje, že směnka cizí může obsahovat jeden příkaz zaplatit určitý směnečný peníz, může dojít liknavým postupem k vyjádření vícero hodnot. Nehraje roli, jakým způsobem dojde k určení peněžité sumy, zda se jedná o součet různých závazků nebo připočtení úrokové částky, to je z hlediska směnečného práva bezvýznamné.

V praxi se ustálil zvyk uvádět jako záruku směnečnou sumu v číselném vyjádření a alfabetycky. Případně se může objevit vícekrát částka uvedená slovy nebo čísly. Rozpor zapříčiněný pluralitou hodnot nastane, když jsou tyto dvě částky odlišné. Záměna numericky vyjádřené částky je poměrně frekventovanou záležitostí. Takový nedostatek by byl považován

⁴⁹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 11.

⁵⁰ KOVARÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 9.

za vnitřní rozpornost směňky a způsobil neplatnost. Zákodárce vznik takového stavu předvídal a stanovil ZSS v § 6⁵¹ postup pro odstranění takové vady.⁵² Z odstavce 1 vyplývá, že u sumy vyjádřené současně slovy a numericky se bude za předpokladu, že se tyto sumy neshodují, upřednostňovat alfabetské vyjádření. Vychází se z přesvědčení, že méně pravděpodobné je nesprávné uvedení sumy čísl. Bude spíše odpovídat skutečné vůli výstavce směňky a je odolnější při pokusech o falšování směňky.⁵³

V odstavci 2 je upravena pluralita způsobená několikerým uvedením směnečné sumy slovy anebo čísl. Dikce ustanovení zní: „*Je-li suma udána několikerát slovy nebo několikerát čísl a neshodují-li se tyto údaje, platí suma nejmenší.*“ Vycházíme-li z logického výkladu věty, připouští se, že suma může být udána několikerát čísl a několikerát slovy a pak by nastupovala suma nejmenší. Tedy suma nejmenší z číselného nebo slovního vyjádření současně. Domnívám se, že zákodárce měl v úmyslu řešit otázku plurality písemného vyjádření sumy anebo číselného vyjádření separovaně. Podle pravidel výrokové logiky nemusí spojka „nebo“ jako funkce disjunkce vyloučit nutně jednu z možností. Naproti tomu jazyková interpretace se přiklání k separátnímu výkladu „buď, anebo“, spojka „nebo“ má význam vylučovací.

Správného řešení docílíme užitím systematické metody. Při interpretaci ustanovení § 6 odstavce 1 má prioritu slovní vyjádření, proto budeme předpokládat, že odstavec 2 není negací odst. 1, neboť takové řešení by bylo v rozporu s racionálním myšlením, ale řeší případ plurality jednoho způsobu vyjádření. Bude-li tedy v listině vyjádřena suma několikerát čísl, za relevantní bude považována suma nejmenší. Stejně se bude postupovat v případě alfabetského vyjádření. Nastane-li případ, že bude uvedena suma několikerát slovy, řešíme ho kombinací obou ustanovení. Přednost má suma uvedená slovy a poté platí suma nejmenší. Na závěr nezbyvá než dodat, že pluralita směnečné sumy není vadou směňky.

Pro srovnání: V minulosti se objevil případ kumulace číselné hodnoty směnečného peníze v podobě „2 000 Kčs a 500 Kčs“, na který se pohlíželo jako na přípustný, podmínkou bylo stejné určení dne splatnosti obou částek. V současné době by obdobný případ neobstál,

---

⁵¹ Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů, § 6 odst. 1: „*Je-li směnečná suma udána jak slovy, tak čísl a neshodují-li se tyto údaje, platí suma vyjádřená slovy.* Odst. 2: „*Je-li směnečná suma udána několikerát slovy nebo několikerát čísl a neshodují-li se tyto údaje, platí suma nejmenší.*“

⁵² Ustanovení se týká jen rozporů v částkách na směnce uvedených. Nedotýká se označení měny. (Citováno z KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 17.)

⁵³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 32.

jelikož by byla potlačena vůle vystavitele tvrdostí zákona. Směnka by zněla na nejnižší uvedenou sumu v souladu se zněním § 6.⁵⁴

Platnost a určitost měny

Zákon nestanovuje výslovně určitou měnu, ve které směnka musí být vystavena, proto *a contrario* považují za přípustné uvést jakoukoliv libovolnou existující měnu. Vzhledem k výše uvedenému se musí jednat o měnu platnou, směnitelnou na devizovém trhu a splatnou v hotovosti. Zmíněná charakteristika vyplývá z judikatury vztahující se k tématu. Nelze tedy užívat měnu historickou, protože tato měna v současné době splňuje charakteristiku spíše zboží než oběživa. Za neurčitou měnu považuje teorie náhražky měny plnicí funkci peněz, mezi takové řadíme např. tzv. „bony“ nebo „stravenky“⁵⁵.

Kontroverzní situace v České republice nastala po rozpadu Československa a přechodem na samostatnou měnu. Název nové měny byl stanoven zákonem ČNR č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ze dne 17. 12. 1992 s tím, že účinnosti nabude k 1. 1. 1993. K oficiálnímu vzniku české koruny došlo zákonem č. 60/93 Sb., o oddělení měny z 2. 2. 1993, účinnosti nabyl 8. 2. 1993.⁵⁶ Směnky vystavené v období od 17. 12. 1992 do 8. 2. 1993 a později znějící na „Kčs“ neměly společný osud. V tomto období došlo ke změnám vyplývajícím z výše uvedených zákonů, které postupně vešly v účinnost. Z pohledu směnečného práva bylo rozhodným dnem měnové odluky pro určení platnosti směnky vystavené na částku v československých korunách datum 8. 2. 1993, kdy vznikla samostatná česká koruna a k tomuto dni se vázal poměr pro její výměnu a pro vypořádání závazků vzniklých před 8. 2. 1993. Ještě několik měsíců po rozhodném dni byly československé bankovky v oběhu, a proto při vystavení směnek často docházelo k záměně údaje platné měny a udávala se zkratka měny původní, v té době už zaniklé. Soudy vycházely při určování platnosti směnečného závazku ze skutečnosti, zda byla směnka emitována k rozhodnému dni, nebo po jeho uplynutí.

Do opozice proti názoru judikatury se staví Chalupa,⁵⁷ který zastává stanovisko odporující myšlence neplatnosti směnky zapříčiněné uvedením neplatné měny. Vychází z tvrzení, že lze využít při určení směnečného peníze pravidel stanovených pro přepočtení měny při odluce. Stanovení směnečného peníze v platné měně není podmínka, která by

---

⁵⁴ ROUČEK, František. *Nové českomoravské právo směnečné*. Praha 1941, s. 24.

⁵⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 79.

⁵⁶ Neznámý autor. *Koruna česká* [online]. Wikipedia.cz, 26.06.2011 [cit. 26.06.2011]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Koruna_%C4%8Desk%C3%A1>

⁵⁷ CHALUPA, R. *Zákon směnečný a šekový: komentář. I. díl (směnky)*. Praha: Linde, 1996, s. 13.

způsobila neplatnost směnky. Kotáskův názor naproti tomu koresponduje se stanoviskem judikatury. Dovedeno do absurdity, museli bychom neustále přepočítávat kurzy zaniklých měn na současné oběživo. To by obnášelo značné komplikace a směnka by ztratila svůj základní účel.

Jako logický se jeví většinový názor, který postrádá benevolenci a omezuje vůli výstavce, přesto nepochybně zabraňuje vzniku chaosu nastalému uváděním neplatných nebo neexistujících měn. Nemusí být pravidlem transparentní možnost převádět měnu na základě pravidel stanovených pro přepočet, např. ke změně měny mohlo dojít z hlediska mezinárodního práva protiprávním způsobem (viz okupace Československa v roce 1939).⁵⁸

Pro srovnání uveďme přístup německé odborné veřejnosti, který je podobný názoru Chalupy a odlišný od majoritní části české odborné veřejnosti a judikatury. V Německu nastala obdobná situace v období předcházejícímu přijetí eura, kdy v intervalu od 1. 1. 1999 do 31. 12. 2001 byl pevně stanovený směnný kurz a koexistovaly vedle sebe dvě měny, bývalá německá marka a euro. Po 1. 1. 2002 se stalo platnou měnou euro a marka zanikla. V přechodném období mohla být směnka vystavena na obě měny a po uplynutí přechodného období, přestože marka zanikla, mohla být směnka vystavena na německé marky. Pro přepočet byl použit poměr stanovený Německou národní bankou pro potřeby přechodu na novou měnu.⁵⁹

Zákon požaduje „zaplatit určitou peněžitou sumu“, tzn. určitou co do výše za splnění požadavku určité platné měny. V případě, že směnka zní na měnu, která není oficiální v platebním místě, připouští zákon dle ustanovení § 41 odst. 1 ZSŠ⁶⁰ zaplatit směnečný peníz v měně platebního místa v hodnotě, jakou má v den splatnosti. Smysl paragrafu ovšem nachází uplatnění zejména v zahraničním obchodu. Přesto se i na toto ustanovení vztahuje požadavek platné existující měny v době vystavení. Požadavek absolutně platné měny v době emise směnky by byl nespravedlivý, vzhledem k možnosti změny oficiální měny státu. Zvykem bývá poté stanovit určitý poměr pro vypořádání závazků vzniklých před rozhodným datem. Protože směnka vystavená po rozhodném dni měnové odluky nesplňovala zákonný předpoklad platné existující měny a to směnka znějící na československé koruny po 8. 2. 1993 skutečně nesplňovala, musí být považována za neplatnou.⁶¹

⁵⁸ KOTÁSEK, Josef. *Směnečné právo. Komentář*. Praha: Prospektrum, 2006, s. 22.

⁵⁹ BÜLOW, Peter. *Heidelberger Kommentar zum Wechselgesetz/Scheckgesetz und zu Allgemeinen Geschäftsbedingungen*. 4. vydání. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2004, s. 14.

⁶⁰ Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů, § 41 odst. 1: „Zní-li směnka na měnu, která není v oběhu v platebním místě, lze směnečný peníz zaplatit v tuzemské měně podle hodnoty, kterou má v den splatnosti...“

⁶¹ Pro srovnání rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 1994, sp. zn. 3 Cmo 228/94.

V současné době se jeví jako rozporuplné vystavení směnky na tzv. zúčtovací jednotku, která neexistuje ve fyzické formě, ale vyskytuje se pouze v účetních dokladech. Příkladem takové jednotky je virtuální devizové EMS – ECU,⁶² předchůdce a předstupeň eura v dnešní valutové formě. Nebylo možné platit v hotovosti, pouze bezhotovostním převodem. Dikce § 41 ZSŠ „*Zní-li směnka na měnu, která není v oběhu v platebním místě, lze směnečný peníz zaplatit v tuzemské měně.*“ nám umožňuje nalézt řešení. ECU mělo vázaný kurz, proto bylo snadno převoditelné v jednotkovém vyjádření na jinou platnou měnu a lze zaplatit v tuzemské měně platebního místa v hodnotě, kterou má v den splatnosti. V případě doložky o efektivním placení⁶³ ale nastane problém. Směnka znějící na zúčtovací měnu nemůže být proplacena v hotovosti, protože částka mohla být převáděna pouze na zvláštních účtech speciálně zřízených za účelem provádění transakcí s touto měnou. Když by mělo dojít k proplacení směnky v hotovosti převedením částky podle aktuálního kurzu na měnu platnou v místě placení, neodpovídá tato skutečnost požadavku na bezprostřednost měny, tzn. není přípustné, aby směnka zněla na hodnotu vyjádřenou penězi prostřednictvím odpovídajícího objemu jiné hodnoty.

Návratem do roku 1950, kdy ZSŠ vstoupil v platnost, můžeme porovnat význam slova „peněžitá suma“ s jeho obsahem odpovídajícímu dnešnímu pojetí. Abychom nezabíhali příliš hluboko do monetaristické ekonomie, omezme se na tvrzení, že virtuální měna byla v tehdejší době pouhá fikce. Každá emitovaná bankovka byla krytá zlatem a za zlato směnitelná, peníze ve fyzické podobě účelově odpovídaly poukázce. Pro virtuální zúčtovací jednotku bylo nemožné tuto operaci uskutečnit. Z historického srovnání vyplývá, že za prvé dnešní význam slovního spojení „peněžitá suma“ nemusí obstát. Za druhé v dnešní době účel směnky může být zmařen nenaplněním předpokladů, např. zřízením speciálního účtu, které jsou nutné pro provedení platby, a není povinností běžného občana předpoklady naplnit. Judikatura řešící problematiku zúčtovací jednotky na směnce není ustálená.⁶⁴

Opodstatněná je určitost měny. Směnka, která vznikla vyplněním předtištěného formuláře obsahujícího i nevhodnou měnu, jež byla následně doplněna, je považována za neplatnou z důvodu vzniklého vnitřního rozporu, protože nelze následně určit, zda podpis výstavce se vztahuje na předtištěnou měnu ve formuláři nebo na měnu doplněnou. Nelze užít

---

nebo rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 18. 12. 1994, sp. zn. 5 Cm 27/94.

⁶² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 79.

⁶³ § 41 ZSŠ odst. 3: Ustanovení předchozích odstavců nelze užít, ustanovil-li výstavce placení v určité měně.

⁶⁴ Kovařík se vyjadřuje v tom smyslu, že by měla směnka znějící na zúčtovací měnu obstát jako platná, přetrvávající rozpory v teorii činí takové řešení v praxi velmi riskantním.

dikce § 6, protože údaj měny je údajem slovním, nikoliv numerickým.⁶⁵ Pro požadavek určitosti ve vztahu k označení měny je přípustné použít různé výrazy, např. „korun“, „korun českých“ nebo „Kč“. V případě použití zkratky „korun“ nastává zvláštní situace ve vztahu k platebnímu místu, neboť pokud by směnka byla splatná ve Švédsku, kde je platnou měnou švédská koruna, zavázaný ze směnky by měl povinnost zaplatit částku v měně platebního místa. Neplatnou by byla směnka vystavená na „koruny“ a splatná v zemi, kde je v oběhu platidlo nesoucí označení, které nelze ztotožňovat s údajem měny v listině. Z tohoto pohledu je neplatnost založena neurčitostí měny, protože nelze určit, zda se jedná o korunu švédskou nebo českou. Jako argument by nemohla obstát ani skutečnost, že je směnka vystavena českými občany a psaná českým jazykem.

V současné době se česká koruna nedělí na nižší jednotky – halíře. Částky znějící v minulosti na halíře vyvolávaly pochybnosti o platnosti směnky. Vycházelo se z předpokladu, že částka se má zaokrouhlovat na celé jednotky, protože existuje mnoho důvodů pro takové řešení. Problematické je také placení směnky na částku nižší, než je nejmenší hodnota ražené mince, protože je zde nemožnost placení nebo neefektivita bankovního převodu, u nějž bankovní poplatky za provedenou službu převyšují výši splatné částky. Ostatní částky končící halíři je možné zaokrouhlit na vyšší nebo nižší jednotku.⁶⁶ Limitující není při vystavování směnky ustanovení zákona č. 254/2004 Sb.,⁶⁷ zakazující provádění hotovostní tradice nad 15 000 eur mezi dvěma stejnými subjekty v jeden den. Z hlediska platnosti směnky nemá tento zákon vliv na směnečněprávní vztahy, způsob placení je ponechán zcela v režii účastníků, kterým zákon ukládá povinnost provést transakci v souladu se zákonem. Ani případné porušení těchto ustanovení nezakládá neplatnost směnky, za následek může mít zahájení správního řízení s hrozbou uložení správní pokuty.

Směneční účastníci dle § 1 a § 75 čl. I ZSŠ

Oddíl je věnován směnečným účastníkům, směnečníku a remitentovi. Úprava podpisu výstavce je samostatná. Příznačná paralela v problematice jednotlivých náležitostí vede k tomu, že jsou upraveny ve společné části. Přestože se jedná o náležitosti, o jejichž spojitosti mohou být pochyby, problematika ve vztahu k neplatnosti se v mnoha rysech vzájemně

⁶⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 11.

⁶⁶ Kovařík uvádí, že stejná zásada je stanovena i v nařízení ES č. 1103/97 a nařízení č. 974/98 pro zaokrouhlování při přepočtech národních měn na EUR.

⁶⁷ Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů.

překrývá. Následující část upravuje nejprve samostatně jednotlivé náležitosti a vedle toho obsahuje společnou úpravu.

Směnečník

Směnečník je typický výlučně pro směnku cizí, byl-li by uveden na směnce vlastní, zcela jednoznačně by to vedlo k její neplatnosti pro neurčitost. Zákon užívá pro označení účastníka směnečného vztahu uvedeného jako „*jméno toho, kdo má platit*“ pojem směnečník, vžilo se i pojmenování trasát, ale příznačnější je slovo směnečník vzhledem k obecnému charakteru traty jako vztahu založeného na principu poukázky.

Ke směnečníkovi směřuje příkaz výstavce zaplatit určitou peněžitou sumu majiteli směnky. Příkaz k založení povinnosti zaplatit nestačí, osoba označená jako směnečník musí akceptem přijmout závazek a poté vůči němu mohou oprávněné osoby vykonávat svá práva ze směnky vyplývající. Směnečník má možnost omezeného přijetí co do určité výše dlužné částky, nikoliv stanovení jakýchkoliv podmínek, takové přijetí by bylo neplatné, ale nemělo by vliv na platnost směnky jako celku. Osoba označená jako směnečník, která směnku neakceptuje, nebude považována za přímého ani nepřímého směnečného dlužníka. Uvedení jeho jména a adresy na listině nemá za následek vznik závazku, pokud nedojde k akceptaci. Nemá tedy žádnou povinnost vůči majiteli směnky, ale zůstává osobou označenou jako ten, kdo má směnku proplatit a majitel směnky se na něj v této věci může obrátit.⁶⁸ V tomto případě platí § 21 odst. 1 ZSŠ „*majitel směnky ji může až do splatnosti předložit směnečníkovi v místě jeho bydliště k přijetí*“. Přípustná je možnost přikázat zaplatit směnečný peníz více osobám, tzv. pluralita směnečníků, a to pod podmínkou, že musí být všichni bez rozdílu zavázáni kumulativně, nikoliv alternativně.

Zákon nezachází do podrobností, jakým způsobem má být taková osoba specifikována. Zcela dostačující je z hlediska zákona pouhé uvedení jména osoby, byť by takové řešení mohlo přinést v praxi značné obtíže. Může existovat širší okruh osob se stejným jménem. Z toho důvodu je doporučeno prakticky uvést jméno doplněné údaji způsobilými konkretizovat určitou osobu. V praxi se ustálilo pravidlo uvést u právnické osoby údaje, které jsou obsaženy v obchodním rejstříku včetně identifikačního čísla a u fyzické osoby údaje z občanského nebo jiného průkazu, datum narození a adresu, případně doplnit rodné číslo. Pro věřitele je uvedení adresy směnečníka výhodné z pohledu lepšího zajištění platnosti směnky, pokud by chybělo platební místo, nastupuje dikce § 2 odst. 3 „*místo uvedené u jména směnečníka je místem platebním a zároveň místem směnečnickova bydliště*“. Akceptovat

⁶⁸ KOVARÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 11.

směnku může pouze směnečník uvedený na směnce, zpravidla se nachází v levém dolním rohu.⁶⁹ Nezpochybnitelné uvedení totožnosti má význam i pro platnost směnky cizí jako celku.

Nahrazení údaje směnečníka akceptem

V praxi se často vyskytují otázky, zda lze nahradit jméno směnečníka podpisem akceptanta. Taková možnost se nepřipouští, protože jednak by absence trasáta způsobila pochyby o samotné legitimní existenci směnky cizí, jednak § 2 ZSŠ striktně požaduje uvedení všech náležitostí v § 1 pod sankcí neplatnosti.⁷⁰ Chybějící údaj jména toho, kdo má platit, zapříčiní neurčitost, směnka by balancovala z obsahového hlediska na pomezí směnky cizí a vlastní. Chybějící údaj směnečníka by sváděl posuzovat listinu jako směnku vlastní, ovšem bezpodmínečný příkaz v souvislém textu listiny, případně i označení listiny „směnka cizí“, by fakticky odporovalo takové úvaze.

Pouhý podpis na líci směnky bez jakéhokoliv připojeného vysvětlujícího údaje je posuzován zákonem podle znění ustanovení § 31 odst. 3 ZSŠ jako rukojemské prohlášení. Proto je vyloučena možnost nahrazení chybějícího údaje podpisem s účinky dodatečného nabytí platnosti směnky.

Remitent

Remitent je účastník směnečněprávního vztahu nacházející se v postavení prvního věřitele. Převzetím listiny se stane taková osoba legitimovanou k dispozici se směnkou a k výkonu práv ze směnky vyplývajících. Ve vztahu k požadavku zákona a k absenci údaje se jedná o podstatnou náležitost. Chybějící údaj nelze zhojit, taková směnka by byla neplatná podle § 2 a § 76 ZSŠ. Problematika související s uvedením remitenta se člení na několik specifických bodů.

Požadavky na jméno remitenta

Zákon nestanovuje žádné konkrétní požadavky pro jméno remitenta. Zákonodárce se pouze omezil na vyjádření „*jméno, komu nebo na jehož řad má být placeno*“. Není řešena bližší problematika, jakým způsobem nebo zda vůbec má jít o existující jméno, aby údaj byl přípustný a způsobil očekávané účinky pro věřitele směnky. Směnka obsahovat jméno

---

⁶⁹ „Je-li na směnečném formuláři na obvyklém místě v levé dolní části líce směnky uvedeno označení osoby [...], jde o směnečníka, i když tento údaj není výslovně uveden.“ (usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 1999, sp. zn. 5 Cmo 657/98)

⁷⁰ HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé: slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech*. Brno: ECON Publishing, 2005, s. 33.

remitenta musí, jedná se o podstatnou náležitost, nesplnění požadavku by způsobilo neplatnost směnky.

Rozdílně se k dané věci staví německý výklad připouštějící doplnění chybějícího jména remitenta výkladem. V případě, že se jedná o směnku na vlastní řad, může být jméno doplněno z indosamentu uvedeného na zadní straně listiny pod podmínkou, že se nachází bezprostředně na začátku listu a jiné jméno před něj nelze technicky doplnit.⁷¹ Přestože směřujeme dvě odlišné náležitosti, můžeme si povšimnout, že na stejném principu je postavena konstrukce rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4497/2009, které se setkalo u odborné veřejnosti spíše s kritikou a nastolilo otázku týkající se formálnosti uplatňované v českém směnečném právu (viz současná judikatura k požadavku určitosti místa placení).

Přesnost a určitost označení remitenta není rozhodující pro platnost směnky. Nevyžaduje se precizní uvedení doslova shodné s jeho jménem. V judikatuře se objevil názor, že označení musí být natolik určité, aby bylo zřejmé, komu nebo na jehož řad má být placeno, protože jen takto označená osoba může vykonat svá práva ze směnky.⁷² Hranice určující neplatnost směnky pro neurčitost nelze objektivně stanovit. Nedostatečné by bylo označení remitenta mající za následek neplatnost způsobenou vnitřní rozporností údaje na směnce. Taková směnka by byla neplatná pro neurčitost v relaci k umístění údaje nebo vnitřní struktury, protože by neumožňovala určit konkrétní subjekt, který nabývá práv věřitele ze směnky. Směnka bude platná, bude-li její obsah přes neurčitost nebo neúplnost údaje určitý. Vadou nezpůsobující neplatnost směnky bude nemožnost určit konkrétní osobu oprávněnou ze směnečného vztahu.

Nedostatkem bude v tom smyslu, že remitent nebude moci uspokojit své oprávnění, jedná se spíše o materiální neplatnost směnky, nikoliv formální vadu. Chalupa dodává, že neurčitost nebo neúplnost, která nebrání identifikaci určité osoby jako remitenta, nestojí v cestě vzniku směnečného oprávnění. Z jednoho pohledu lze takovou formulaci považovat za alibistickou, na druhou stranu je dostatečně výstižná pro stanovení hranice.

Neplatnost směnky může být způsobena neurčitostí údaje remitenta pouze ve vztahu k obsahu směnky. Není-li dostatečně určité, komu zakládá směnečná listina oprávnění, nemůže být platná. Vycházejme z premisy, že platná směnka zakládá práva a povinnosti,

---

⁷¹ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 115.

⁷² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 1996, sp. zn. 5 Cmo 631/95.

právní vztah mezi účastníky. Argumentem *a contrario* je, že pokud nikomu nevzniknou práva ze směnky, nemůže být směnka považována za platnou. Chybí zde právní vztah.

Pluralita remitenta

Remitentem může být fyzická nebo právnická osoba, případně může platně vzniknout pluralita remitentů, přípustná je tedy kombinace fyzické i právnické osoby. Neodporuje-li to povaze směnky, je přípustná pluralita účastníků. Smyslem označení remitenta je udat osobu legitimovanou k výkonu práv.⁷³

Na platnost směnky má pluralita údaje vliv pro případ, že se jedná o alternativní určení prvního věřitele. Teorie směnečného práva nepřipouští žádné podmínky ani možnost výběru. Údaj, kterým by vyplývala pro dlužníka možnost vybrat si, komu bude plnit svůj závazek, je nepřípustná. Z praktické užitnosti směnky to ani nelze, např. převoditelnost směnky by byla sporná, nebylo by možno určit, kdo jakou část závazku převádí. Indosatář by neměl jistotu, zda získané právo ze směnky vyplývající bude náležitě uspokojeno. V souladu se zákonem je přípustná pluralita remitentů kumulativní,⁷⁴ všichni mají stanovený určitý podíl. Jakákoliv jiná možnost zakládá neplatnost směnky pro neurčitost jejího obsahu.

Výsledek komparace s německou interpretací obsahuje názory totožné, ale zabývá se problematikou hlouběji. V případě, že je uvedení remitenta kumulativní, jeví se jako nepostačující uvedení klauzule „Zaplaťte mi“ v textu směnky. Na druhé jméno by bylo nahlíženo jako na tzv. „Wechselbürgerschaft“, přesto by směnka nemohla být indosována.⁷⁵ Nebylo by ani jasné, které jméno by bylo oprávněné a které neoprávněné. Logicky by přednost mělo jméno první.

Remitent ve vztahu k převoditelnosti směnky

Zákon formuluje remitenta slovy „*jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno*“. Užitá definice neskrývá pouze určení jména osoby, jíž se bude platit, ale zprostředkovaně i způsob převoditelnosti cenného papíru. Směnečné právo rozeznává podle způsobu převoditelnosti směnku na řad (ordresměnku) a směnku s rektadoložkou (na jméno). V souladu s § 11 ZSŠ směnka vystavená bez klauzule „na řad“ je převoditelná rubopisem, pokud neobsahuje určení „nikoliv na řad“, tzv. rektadoložku. V německém směnečném právu je účinný stejný předpis. V porovnání s českým přístupem, kde by následující doložka neobstála, je výklad liberálnější a extenzivnější za účelem najít smysl ustanovení zákona.

⁷³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. 5 Cmo 466/95.

⁷⁴ HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé: slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech*. Brno: ECON Publishing, 2005, s. 45.

⁷⁵ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 115.

Vystavení „*Herrn R. Schutze oder Inhaber*“, v předkladu „*Panu Schutze nebo držiteli/majiteli*“, je dle německé interpretace považováno za klauzuli stejného významu jako „na řad“. K otázce, kdo je skutečně oprávněn ze směnky, stanovuje, že nemusí jednoznačně vyplývat ze směnky, ale směnečný text musí v tomto případě sloužit jako podklad pro zjištění oprávněného.⁷⁶

Nepřípustné je z tohoto pohledu vystavení směnky jako cenného papíru „na doručitele“ směnky s tzv. „au porteur“ doložkou. Obecnou úpravu cenných papírů na majitele připouští zákon o cenných papírech. Nutno mít v této souvislosti na paměti, že ZSŠ je zákonem speciálním ve vztahu k obecnému, proto přednost má jeho vlastní úprava. Teorie uznávala dříve tzv. deklaraci blankoindosovatelnosti směnky, kterou lze charakterizovat jako alternativní „au porteur“ doložku. Současná judikatura přítomnost alternativní „au porteur“ doložky v textu základní směnky považuje za nedostatek způsobující neplatnost směnky.^{77, 78}

Závěrem lze konstatovat, že směnka emitovaná „na doručitele“⁷⁹ nebude platnou směnkou. Neplatným by bylo i alternativní označení „nebo doručiteli“⁸⁰. Takový údaj by nesplňoval požadavek zákona na uvedení jména osoby, účastníka právního vztahu. Nejvyšší soud konstatoval, že chybějící údaj jména toho, komu nebo na jehož řad má být placeno, způsobuje neplatnost, protože je směnkou na doručitele.⁸¹ Zákon vyžaduje konkrétní identifikační údaj pojící se k určité fyzické nebo právnické osobě, která bude přímo oprávněná k výkonu práv ze směnky. K uplatnění nároku nestačí pouhá detence směnky.⁸² Logicky usnadňuje postavení dlužníka ze směnky, který má jistotu, že uspokojuje pohledávku legitimovaného subjektu. Při převodu směnky přichází jako další argument v úvahu odpovědnost indosanta za neproplacení směnky. V případě chybějícího jména osoby by bylo znemožněno indosatáři uplatnit takové oprávnění.

---

⁷⁶ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 116

⁷⁷ Pro jistotu uvádím, že současná právní úprava blankoindosament povoluje v § 13 ZSŠ. Současná judikatura umožňuje jeho užití v praxi, pokud je v souladu s požadavkem zákona. Vadou způsobující neplatnost směnky je takový údaj o alternativní „au porteur“ doložce, který se nachází v textu směnky.

⁷⁸ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 19.

⁷⁹ Doložka „nebo doručiteli“ uvedená v označení remitenta ve směnce způsobuje absolutní neplatnost pro neurčitost. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. 9 Cmo 240/97.

⁸⁰ KOVARÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 27.

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 574/2006.

⁸² KOVARÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 13.

Společná část

Označení účastníka

Ze zákona výslovně nevyplývá konkrétní požadavek na identifikaci osob uvedených ve směnce jako remitent nebo směnečník. Omezil se na prostou charakteristiku *jména toho, kdo má platit a jméno, komu nebo na jehož řad má být placeno*. Rozhodujícím údajem pro označení účastníků je v obou případech stanovení zákonného požadavku na uvedení jména. Jiný formální předpoklad způsobu provedení označení není podmínkou, jejíž nesplnění by způsobilo neplatnost směny jako celku pro nedodržení stanovených požadavků.

Neřeší bližší problematiku, jakým způsobem má být jméno uvedeno, v jakém rozsahu údaj splňuje očekávané minimum vyvolávajícím účinky s uvedením spojené a zda vůbec musí být označení reálně existujícím jménem spojeným s konkrétním subjektem. Odpověď na dané otázky řeší judikatura a teorie.

Přípustnost uvedení označení má oporu zejména v kvalitě stanovené zákonem. Kvalita „jména“ je poměřovaná dvěma kritérii, jedním je možnost být způsobilý činit právní úkony a druhým je způsob označení vyvolávající dojem jména právnické nebo fyzické osoby.

Údaj „jméno“ neurčuje blíže, musí obsahovat jméno a příjmení u fyzických osob. Z logiky věci je jednoznačné, že neuvedení příjmení snižuje určitost údaje na minimum, není možné přiřadit konkrétní křestní jméno určité osobě, na druhou stranu příjmení může znít stejně jako jméno. Mělo by být bezpochybné a určité, komu směřuje příkaz nebo komu patří právo ze směny. Z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995, sp. zn. 5 Cmo 387/94 vyplývá, že jméno osoby se nemusí ani shodovat, dokonce ani být uvedeno správně, přesto takový údaj neohrozí platnost směny. Rozhodující je tedy formální zaznamenání údaje způsobilého být jménem. Nemusí se jednat o osobu reálně existující, použitý údaj musí být ovšem objektivně způsobilý identifikovat směnečníka.⁸³ Údaj musí kvalitativně splňovat schopnost vyvolat zdání, že jde o osobu pohybující se ve vnějším světě, která je způsobilá aktivně směnečně vystupovat. Práva nebo povinnosti může nabýt v případě, že bude dostatečně identifikována a nevzniknou pochybnosti o její identitě. Za vadnou je považována aplikace takového označení, ze kterého vyplývá nemožnost stát se remitentem nebo směnečníkem.

---

⁸³ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 14.

U právnických osob má požadavek stejné kvalifikační předpoklady. Označení musí být způsobilé být názvem subjektu, neobsahuje-li dodatek právní formy, je schopnost subjektu zavazovat se pochybná. Překážka formální platnosti směnky v podobě právní subjektivity musí vyplývat přímo z označení. Nedostatek právní subjektivity povede jednoznačně k neplatnosti směnky, taková vada musí vyplývat ovšem ze samotného označení remitenta, které bude samo deklarovat nezpůsobilost být účastníkem jakéhokoliv právního vztahu, nikoliv z faktické neexistence takového subjektu.⁸⁴ Platná bude směnka, kde bude uveden nějaký název splňující minimální předpoklady, přestože se bude jednat o osobu neexistující nebo fiktivní. Může nastat situace, že bude remitentem právnická osoba, která postrádá právní subjektivitu. Paradoxem tedy je, že existující „petiční výbor“, označený jako remitent, ovšem bez právní subjektivity, nemůže založit směnečněprávní vztah pod sankcí neplatnosti takové směnky a naopak směnka, na které je uveden neexistující remitent, by byla způsobilá vyvolat právní následky. Rozhodujícím kritériem se jeví objektivní schopnost být účastníkem směnečného vztahu, nikoliv faktická možnost se jím stát. Hefermehl⁸⁵ k tomu uvádí, že použitý název obchodní firmy nemusí odpovídat obchodnímu právu, postačí úzkoprsé označení nějakého provozu, tak jak se v každodenní mluvě všeobecně nazývá. Judikatura nevyžaduje dodatek ke kořenu firmy, při uvádění názvu úřadu nemusí být vypsán celý název, postačí omezit se pouze na popis, který úřad bezpečně určitě identifikuje v místě a čase.

Z praktického hlediska je složité učinit závěr, zda označení identifikuje konkrétní existující subjekt, vyžaduje se tedy presumovat správnost údaje jména remitenta nebo směnečníka. U směnečníka může přijmout závazek zaplatit určitou peněžitou sumu pouze osoba označená jako ten, kdo má platit. Praktickým důsledkem nesprávného označení je neakceptovatelnost směnky. U jména remitenta je problém opačný. Přestože bude dlužník připraven plnit svůj dluh z formálně platné směnky, nebude z materiálního hlediska žádná osoba oprávněná přijmout jeho plnění, pokud nebude z údaje přímo identifikovatelná k výkonu práv.⁸⁶

Pro srovnání uveďme, že k problematice materiální neplatnosti vycházející ze stejného předpokladu se stejným způsobem staví i německá odborná veřejnost. K formální platnosti postačí jako označení uvedení jména osoby, která by mohla být považována za směnečně způsobilou. Není přitom rozhodující, zda skutečně existuje nebo zda je vůbec oprávněna

---

⁸⁴ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 16

⁸⁵ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 112.

⁸⁶ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 112.

k takovému úkonu. Na nicotnou směnku je pohlíženo, pokud směřuje příkaz zaplatit vůči právnické osobě zřízené dle BGB, jako je např. občanské sdružení.

Použití krycích jmen a pseudonymů

Problematická je otázka užití krycích smyšlených uměleckých jmen neboli pseudonymů, ke kterým se hlásí konkrétní osoby. Vzhledem ke skutečnosti, že na tato jména se oficiálně nevážou konkrétní osoby, jedná se o označení zdánlivé. Přestože umělecké jméno může požívat v širším okruhu společnosti určitou známost, nelze s jistotou určit, jak široký okruh musí znát pseudonym konkrétní osoby, aby pod ním mohla vystupovat i v soukromém životě nebo se zavazovat.⁸⁷

Další věcí je, nakolik převažuje pseudonym nad občanským jménem nebo naopak, aby bylo možné určit, zda směneční účastníci znají směnečníka uvedeného pod pseudonymem nebo naopak pod občanským jménem. Nelze jednoznačně rozlišit hranici. Nejjednodušší forma identifikace je uvedení rodného čísla, pokud není dostačující pro identifikaci adresa (myšleno ve spojení s občanským jménem). Přesto nebude uvedení pseudonymu bránit platnosti směnky, pokud bude objektivně schopné identifikovat směnečníka nebo remitenta.

Směnečník se ovšem nebude moci zavázat pod pseudonymem, směnka nebude akceptovatelná. Z historie je známý příklad Emilie Kittlové vystupující pod jménem Ema Destinnová jako světoznámá operní zpěvačka. Podepsala směnku pod pseudonymem, soud její ruční podpis neuznal, přesto uvedení pseudonymu nemělo vliv na platnost směnky.⁸⁸

Směnečná listina vlastnoruční podpis remitenta neobsahuje, resp. zákon takový úkon nevyžaduje. Otázka použití pseudonymu je postavena rozdílně, přesto význam zůstává identický. Remitentovi vzniká oprávnění uspokojit svou pohledávku, povinný ze směnky je zavázán ve stanovený den vyplatit směnečný peníz oprávněné osobě. Praktický postup při předložení směnky k placení je ověření totožnosti, aby se povinný ujistil, že skutečně plní správné osobě. Při zjišťování totožnosti dojde k rozporu mezi jménem uvedeným v průkazu totožnosti a jménem remitenta.

Nenabízí se konkrétní odpověď na položenou otázku. Remitent může směnku indosovat a indosant je oprávněn, pokud zavázaný ze směnky odmítl vyplatit směnečný peníz oprávněnému neidentifikovatelného pro krycí jméno, ze všech práv, která na něj přešla indosací. Nedošlo-li by k obdobnému úkonu, jsem toho názoru, že směnka by byla

---

⁸⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 37.

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1911, sp. zn. Rv II 167/11.

z formálního hlediska platná, přesto by se nemohla osoba vystupující pod pseudonymem přímo domáhat práv ze směnky.

Odlišný přístup u pseudonymů a jiných krycích nebo opisných jmen na směnce v osobě směnečníka ve vztahu k neplatnosti směnky, materiální i formální, má německá literatura. Vychází ze stejných předpokladů jako naše literatura (viz výše Kovařík), ovšem staví se k dané problematice benevolentněji. Principiálně nepovoluje použití pseudonymu, na druhou stranu za splnění určitých předpokladů upřednostňuje výklad, který uvedení nesankcionuje neplatností. Posuzuje, jestli se jedná o jméno všeobecně známé v širokých společenských kruzích. Otázkou však je, zda se musí jednat o osobu známou v rámci jednoho spolkového státu nebo celé republiky.

Výklad se vztahuje i na použití jmen právnických osob, firem, které jsou uvedeny pouze zkratkou, které nejsou vedeny v obchodním rejstříku jako obchodní firma, např. AEG.⁸⁹ Německá příjmení nerozeznávají rody, mužské a ženské příjmení zní stejně. Německá judikatura vyvodila závěr, pokud vyplývá ze směnky a jiných prokazatelných skutečností, že ženskému příjmení předchází omylem oslovení „Herr“, nemůže taková skutečnost zapříčinit neplatnost směnky.

Zprostředkované jméno osoby

Zákon připouští uvést některé podstatné náležitosti zprostředkovaně, tzn. odkazem na určitou skutečnost, kde není přímo uveden objekt, přesto jej dostatečně identifikuje.⁹⁰ Chalupa uvádí, že jméno směnečníka a remitenta jsou jedinými údaji, které zákon vyžaduje v úplné podobě, nepřipouští zprostředkované zaznamenání. Vyplývá to přímo ze zákona, restriktivním výkladem požadavku uvést „*jméno toho*“. Pro srovnání – přípustné je zprostředkovaně uvést platební místo bez toho, aby tento úkon ohrozil platnost směnky. Rozdíl spočívá ve skutečnosti, že údaj směnečníka je podstatnou náležitostí, platební místo podmíněně podstatnou náležitostí. Ustanovení § 2 vyvozuje požadavek na přítomnost tohoto údaje pod sankcí neplatnosti.

Výjimka z přísné úpravy vyplývá z ustanovení § 3 odst. 2 ZSŠ, kde se uvádí, že „*ve směnce může být udán jako směnečník sám výstavce*“, tedy jde o tzv. zastřenou směnku vlastní. Přesto opět zákon nepřipouští výslovně možnost zprostředkovaného uvedení směnečníka. Docházíme k ní extenzivní interpretací. Z praktického hlediska by bylo

---

⁸⁹ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 113.

⁹⁰ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 13.

nadbytečné dvakrát uvádět stejné údaje. Proto postačuje připsat na směnku dodatek, např. „směnečníkem je sám výstavce“. Důležité je pro formální platnost směnky napsat takový dodatek, který bude odpovídat intencím § 3 a bude bezpečně a určitě směřovat na konkrétní směnečníka. Kotásek se ovšem staví zjevně skepticky k způsobu definice a poukazuje na přepjatý formalismus vyžadovaný pro správnou formulaci.⁹¹

Z uvedeného vyplývá, že označení směnečníka nemůže být provedeno zprostředkovaně, takovým způsobem, kdy není subjekt určen jménem, ale jiným údajem bezpečně odkazujícím na konkrétní subjekt. Naproti tomu § 3 v odst. 1 výslovně připouští zprostředkované označení remitenta odkazem na výstavce. Dikce „směnka může znít na vlastní řad výstavce“ má ve vztahu k úpravě § 1, která přísně vyžaduje jméno osoby, povahu speciálního ustanovení.⁹² Specifičnost vyplývá ze zvláštní povahy směnky cizí na vlastní řad výstavce, která je modifikací základního směnečněprávního vztahu.

Splatnost směnky

Doložka dospělosti pohledávky ve směnce inkorporovaná určuje den, kdy majitel má právo požadovat placení podle směnky. Ačkoliv § 1 ZSŠ zakotvuje „údaj splatnosti“ ve výčtu náležitostí směnky, má povahu podmíněně podstatné náležitosti. Případná absence takového údaje nevede k neplatnosti směnky jako celku. V § 2 stanovená nevyvratitelná právní domněnka považuje takovou směnku za splatnou na viděnou, tzv. vistasměnku. Platí to s výjimkou směnek nevyplněných, tzv. blankosměnek, údaj splatnosti může být doplněn po její emisi na základě směnečného vyplňovacího prohlášení.⁹³

Ve směnečném právu den splatnosti a platební den nespádají významově v jedno, jde o dva odlišné na sebe navazující úkony. Důvodem je skutečnost, že splatnost může spadat na svátek nebo víkend, den platební bude připadat na nejbližší následující pracovní den, den splatnosti také zakládá běh promlčecí lhůty. Údaj splatnosti směnky představuje ve své podstatě také časovou doložku určující způsob nabytí splatnosti. Zákon č. 1/1928 Sb.⁹⁴ připouštěl mimo jiné určení splatnosti závislé na konání významných obchodních událostí. Dnes by určení splatnosti tímto způsobem neobstálo. Dřívější úprava byla překonána v Ženevě přijatým JSZ, který v čl. 33 upravuje taxativním způsobem čtyři způsoby určení splatnosti směnky, článek byl přijat naší politickou reprezentací bez výhrad. Transformace

⁹¹ KOTÁSEK, Josef. *Směnečné právo, komentář k čl. I ZSŠ*. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 2006, s. 24.

⁹² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 18.

⁹³ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 11.

⁹⁴ Zákon č. 1/1928 Sb., směnečný zákon ve znění pozdějších předpisů, účinném od 10. 4. 1928 do 31. 12. 1950.

úpravy o údaji splatnosti se odrazila v § 33 ZSŠ stanovujícím taxativně čtyři způsoby určení doby splatnosti.

Přípustné způsoby stanovení doby splatnosti

Vistasměnka

Směnka se stává splatnou v okamžiku jejího předložení směnečníkovi k placení. Ustanovení § 34 říká, že taková směnka musí být do jednoho roku od data vystavení předložena k placení s tím, že výstavce může takovou lhůtu zkrátit nebo určit lhůtu delší. Přípustná je možnost zákazu předložení směnky k placení před určitým dnem, roční lhůta k předložení počíná běžet od tohoto dne.

Na určitý čas po viděné – lhůtní vistasměnka⁹⁵

Splatnost nastává poslední den lhůty určující její splatnost, přičemž tato lhůta počíná běžet prvním dnem po viděné. Viděnou je okamžik předložení směnky směnečníkovi k zhlédnutí, k akceptaci. Datum zhlédnutí se nezapisuje na listinu, ale splývá s okamžikem akceptace nebo protestu. Akcept tedy musí být datován pod sankcí obmeškání postihových závazků.⁹⁶ Pro případ neprovedení protestu zákon stanovuje nevyvratitelnou domněnku, že se nedatované přijetí stalo v poslední den lhůty určené pro předložení směnky k přijetí.

Na určitý čas po datu vystavení (datosměnka)

Jedná se o směnku lhůtní. Rozdíl mezi datosměnkou a lhůtní vistasměnkou spočívá v tom, že lhůta nepočíná běžet od data akceptace nebo protestu, ale od data vystavení směnky. Účastníkům směnečného vztahu je doba splatnosti známá dopředu.

Na určitý den (fixní směnka)

Označovaná také jako denní směnka. Splatnost nastává dnem, který je jako údaj splatnosti uveden v listině. Přípustné jsou různé způsoby určení konkrétního dne pod podmínkou dostatečné určitosti definice konkrétního dne. Může se jednat o přesný kalendářní den, určitý jednodenní svátek nebo jiný notoricky významný den, určením konkrétního dne v týdnu v nějakém blíže definovaném období, nepřipouštějící záměnu, nebo odkazem na počátek prostředek nebo konec určitého měsíce.⁹⁷

---

⁹⁵ Uvedený typ směnky se v praxi téměř nevyskytuje. Zejména kvůli složitosti jak hmotněprávního uvedení údajů, tak i procesnímu hledisku předložení a úkonů, s tím spojených. Praxe vyžaduje co nejjednodušší formu bez existence potencionálních komplikací, které mohou nastat.

⁹⁶ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 278.

⁹⁷ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 279.

Splatnost směnky způsobí přivodit neplatnost

Ustanovení ZŠS § 33 odst. 1 stanovuje taxativně výčet přípustných možností splatnosti směnky. Negativním výčtem v odst. 2 téhož paragrafu vylučuje jakýkoliv jiný způsob stanovení splatnosti odlišný od odstavce 1. Nedostatečná je podle dikce zákona i postupná splatnost pod sankcí neplatnosti směnky jako celku.

Mezi důvody pro takovou úpravu patří zejména vázanost ostatních směnečněprávních skutečností na splatnost směnky. Datsměnka musí být předložena k přijetí a akcept směnky vystavené na určitý čas po vidění musí být datován. Dále úročení směnečného peníze je přípustné pouze u vistasměnky a lhůtní vistasměnky. Určení splatnosti má souvislost s promlčením práv ze směnky vyplývajících.⁹⁸ Judikatura vyvodila požadavek, aby splatnost směnky připadala na jeden určitý den. Z údaje splatnosti směnky, která má být splatná v určité lhůtě po datu emise směnky, musí vyplývat, že splatnost připadá na poslední den lhůty, nesoulad by způsobil neplatnost směnky.⁹⁹ Pokud tedy bezvýjimečně vyplývá z prohlášení na listině, že splatnost směnky nastane určitý den, je směnka platná. Nepřípustná je pluralita v určení dne splatnosti pod sankcí neplatnosti směnky jako celku pro rozpor s principem bezpodmínečnosti.

Nepřípustně stanovenou dobu splatnosti má tzv. směnka, jejíž směnečná suma je rozložena na splátky. Splatnost směnečné sumy je rozdělena na více termínů v určitém období, příkaz může znít např. „zaplacení 5 000 Kč dne 1. 1. a 5 000 Kč na 1. 2. téhož roku“. Takto určená splatnost je typickým příkladem zakázaného postupného splácení.

Vyloučená je splatnost směnečného peníze s neomezenou dobou splatnosti. Chybí-li přesně stanovený kalendářní nebo jiný časový údaj určující konkrétní den i v případné závislosti na provedení směnečných úkonů. Může znít např. „zaplaťte 5 000 Kč po dni vidění, kdy uznáte za vhodné“.

Neplatná bude směnka se splatností stanovenou vazbou na určitou okolnost, a to bez ohledu na to, že skutečnost určitě nastane, např. konání určité každoročně se opakující události. Naproti tomu teorie připouští, respektive nevylučuje tuto možnost vzhledem k historické obvyklosti stanovit splatnost na konkrétní svátek v roce, církevní i občanský, např. na Svátek práce nebo na Velikonoční pondělí, může se jednat o pohyblivý svátek.¹⁰⁰ Vyloučené je dále stanovení splatnosti závislé na skutečnosti, o které se neví, kdy nastane a zda vůbec nastane. Jedná se zpravidla o odkládací podmínku, která je ve směnečném právu

⁹⁸ ⁹⁸ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 279.

⁹⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 80/1996.

¹⁰⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 93.

zakázána. Určená splatnost nemusí být v rozporu pouze s § 33 ZSŠ, musí splňovat i požadavky OZ upravující závazky obecně. Neplatnost směnky je zapříčiněna důvody, které nemají svůj původ pouze ve směnečném právu. O vzájemném vztahu OZ a ZSŠ bylo pojednáno výše.

Směnku s pluralitně stanoveným termínem splatnosti postihne neplatnost pro neurčitost. Nezávisle na tom, zda termín plnění je určen kumulativně nebo alternativně, typickým příkladem alternativně stanovené splatnosti je „zaplatím 1. 2. anebo 3. 2.“. Pluralita se projevuje v možnosti splnit závazek v jednom alespoň ze dvou k tomu určených dní.¹⁰¹ Splatnost směnky stanovená určitým intervalem, např. „slibuji zaplatit 5 000 Kč v období od 1. 2. 2011 do 1. 3. 2011“, je pro rozpor s § 33 neplatná. Nejedná se sice o postupně splatnou směnku, ale obsahově se nekryje ani s jedním ze čtyř druhů v § 33 upravených. Především může být považována za neurčitou ve vztahu k rozsahu dní, do kterých se určená splatnost rozpadá, a zejména ponechává na vůli zavázaného, kdy bude uspokojena pohledávka věřitele. Problematické by bylo v této souvislosti provedení zachovacích úkonů. Takto stanovená doba splatnosti nemůže obstát proti přísnosti na směnečné právo kladené, den splatnosti by byl závislý na libovůli dlužníka a takový stav je nepřipustný.

Neplatné budou směnky se splatností stanovenou na časové jednotky menší než dny, stanovení splatnosti na konkrétní hodinu, minutu nebo dokonce určení určité části dne, ve které by mělo dojít k proplacení směnky. Nepřípustné pro nemožnost je stanovení splatnosti na den, který neexistuje v kalendáři, např. 30. února. Den splatnosti určený na den, který objektivně nikdy nenastane, zakládá neplatnost směnky jako celku. Takový způsob plnění je nemožný, zákon neupravuje žádnou zákonnou fikci, která by konvalidovala chybně udanou podstatnou náležitost.

Stanovení splatnosti směnky datem bez uvedení roku splatnosti vzbuzuje nedůvěru a činí směnku neurčitou. V případě, že taková směnka obsahuje rok u data vystavení, rozumí se dnem splatnosti nejbližší nadcházející kalendářní den odpovídající datu uvedenému ve směnce. Kotásek ovšem s tímto postupem nesouhlasí, protože má za to, že za datum splatnosti nemusí být považován den, který dle výše uvedeného se stane dnem splatnosti.¹⁰² Poukazuje na skutečnost, že za tímto určením stojí přebírání prvorepublikových pramenů.¹⁰³

---

¹⁰¹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 281.

¹⁰² KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 183.

¹⁰³ Zákon č. 1/1928 Sb., směnečný zákon, ve znění pozdějších předpisů, § 28 odst. 3: „*Chybí-li údaj roku při měsíci a dni, kde jsou uvedeny jako čas dospělosti, platí tu rok vystavení směnky: jestliže však udaný den v tomto roce již uplynul, rok nejbližší příští.*“

Co se týká relace okamžiku vystavení směnky a určení splatnosti směnky, existuje obrovské množství kombinací. Splátnost může být stanovena v týdnech, dnech, měsících i letech, které uplynou od data vystavení do okamžiku splatnosti.¹⁰⁴ Nepřípustné je z hlediska formální logiky uvedení data splatnosti, které předchází datu vystavení směnky. Splátnost nemůže předcházet na časové přímce vzniku závazku. Zavázaný by byl povinen plnit neexistující a neurčitý závazek, který formálně nevznikl. Neměl by ani možnost požádat o kvitanci, dokonce by ani nevěděl, zda plní závazek oprávněné osobě. Taková směnka by byla absolutně neplatná pro nemožnost plnění. Ve srovnání s německou úpravou je tento postup rigidnější. Bülow i Hefermehl uvádějí, že směnka vystavená na den 1. března s tím, že je myšlen 1. březen následujícího roku, je považována za přípustnou.¹⁰⁵ Automaticky vychází z přesvědčení, že je myšlen rok následující.

Jako zajímavá se může jevit otázka splatnosti v den vystavení směnky. ZSŠ v § 33–37 upravuje pravidla určení splatnosti a pravidla pro počítání lhůt. Ve vztahu k OZ je úprava speciální. Nezakazují stanovení splatnosti závazku na den jeho vystavení. Nutné je analyzovat dopady na praktické použití směnky, kde musí být časový prostor pro zachovací úkony, a zejména možnost protestovat. Protestními orgány jsou notář, soud nebo obecní úřad.¹⁰⁶ Protesty lze činit v čase od 9 do 18 hodina, jinak pouze se souhlasem toho, proti němuž se protest činí.¹⁰⁷ Protest pro neplacení lze učinit i následující dva dny po dni splatnosti, splatnost určená na den emise směnky vlastní by neměla být překážkou.

Problém nastane u traty při nepřijetí směnky. Majitel směnky má oprávnění učinit tak až do splatnosti v místě směnečnickova bydliště. Hypoteticky může nastat situace, kdy by směnka byla vystavena ve večerní hodinu, např. 23:59, se splatností stanovenou na den vystavení. Úprava mechanismu zachovacích úkonů fakticky umožňuje vystavení směnky se splatností na den vystavení, jestliže naopak není směnka vystavena s doložkou „bez protestu“, pak by práva ze směnky propadla.

V případě vistasměnky a lhůtní vistasměnky by stanovení splatnosti na den vystavení bylo nelogické vzhledem k povaze směnky jako celku ve vztahu k určení data splatnosti. Lhůta pro přijetí se stanovuje ve dnech nebo vyšších jednotkách, zde by musela být určena v hodinách a taková úprava je nepřípustná. Proto by stanovení splatnosti na den vystavení

---

¹⁰⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 91.

¹⁰⁵ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 114.

¹⁰⁶ Upravuje § 79 ZSŠ, který používá ještě původní označení z doby vydání zákona „národní výbor“.

¹⁰⁷ ZSŠ § 85: „Protesty nutno činit v době od devíti do osmnácti hodin a mimo tuto dobu, jen souhlasí-li s tím výslovně ten, proti němuž se protest činí; souhlas se vyznačí v protestu.“

u vistasměnky nebo lhůtní vistasměnky způsobilo neplatnost pro neurčitost.¹⁰⁸ Dato směnka také nepřipouští možnost stanovení dne splatnosti na den vystavení, protože její charakteristika spočívá v tom, že splatnost nastává v určitém čase, který uplyne od data vystavení.

Lhůta by musela být stanovena v hodinách a zapříčinila by neplatnost pro vnitřní rozpor. Zbývá rozbor přípustnosti u fixní směnky stanovené na určitý den. Dato směnky a denní směnky musí být předloženy k přijetí nejpozději v den předcházející datu jejich splatnosti, proto směnka cizí splatná v den vystavení nedává dostatek prostoru k její akceptaci. Nebrání ovšem nijak možnosti určit splatnost na jakýkoliv den, pokud nebude splatnost předcházet dni vystavení. Otázka zní, zda by věřitel byl ochoten nechat si takovou směnku vystavit. Výstavce má odpovědnost za zaplacení směnky, které se nemůže účinně vzdát, vzdát se může pouze odpovědnosti za nepřijetí. Závazek ze směnky by trval dál, ale směnka by v důsledku nepřijetí, které fakticky nemohlo být uskutečněno platně, ztratila na hodnotě pro rizikovost a snížené zajištění závazku.

Místo placení

Splatnou směnku prokazuje majitel v „*místě, kde má být placeno*“. Každá směnka musí obsahovat určení místa, kde má být splněna povinnost ze směnečněprávního vztahu. Vylučuje se podpůrné použití občanskoprávních předpisů, které v případě neexistence takového údaje stanovují subsidiárně místo plnění. Skutečnost souvisí s formálností směnečného práva. V případě, že by občanskoprávní úprava měla směnečněprávní dosah, došlo by ke zpochybnění kogentních ustanovení ZSŠ.¹⁰⁹ Obě úpravy nemohou vedle sebe účinně obstát. Nachází zde uplatnění zásada *lex specialis derogat lex generalis*. Speciální úprava má přednost před úpravou obecnou.

Chybějící údaj platebního místa nezakládá nulitu směnky, jde o náležitost podmíněně podstatnou, absenci lze zhojit podpůrným údajem. ZSŠ v § 2 v odst. 3 stanovuje „*není-li zvláštního údaje, platí, že místo uvedené u jména směnečnickova je místem platebním a zároveň místem směnečnickova bydliště*“ a obdobně zní pro úprava směnky vlastní v § 76 v odst. 3 „*není-li zvláštního údaje, platí, že místo vystavení směnky je místem platebním a zároveň místem výstavcova bydliště*“. Důvody této skutečnosti jsou praktické, v místě

---

¹⁰⁸ Blíž. Neplatnost směnky pro vnitřní rozpornost.

¹⁰⁹ Konkrétně ustanovení § 1, § 2, § 75 a § 76 čl. I ZSŠ.

platebním dochází k legitimaci majitele směnky proti dlužníkovi a povinnost dlužníka zaplatit směnečný peníz, dále uplatnění zachovacích úkonů, zřízení protestu.¹¹⁰

Charakteristika údaje platebního místa

Problematický je způsob vymezení platebního místa, zpravidla se jedná o písemný zápis nějakého zeměpisného místa, které musí splnit určitá kritéria. Platební místo musí reálně existovat a současně musí být splněna podmínka možnosti směnku objektivně prezentovat v daném místě. Za platnou nebudeme považovat směnku s uvedeným platebním místem, které se nevyskytuje na planetě Zemi, ani směnku s platebním místem, které reálně existuje, ale nelze zde z objektivních důvodů tratu předložit k placení, např. pod zemským povrchem nebo v místech životu nebezpečných.

Platební místo musí být přesné a musí se jednat o označení geografické, název určitého celku, města nebo vesnice. Připouští se možnost, aby platební místo bylo specifikováno postupným uváděním údajů od obecnějších ke konkrétnímu celku.¹¹¹ Pokud je charakterizováno použitím konkrétnějších údajů jako ulice, číslo domu bez uvedení zeměpisného celku, je takový údaj nedostačující. Nepřípustné je i zeměpisné označení nějakého přírodního útvaru nebo přírodního místa, např. místa stanoveného jako průsečík určité zeměpisné délky nebo šířky, na jednom ze zeměpisných pólů nebo na vrcholu nějaké hory, přestože se jedná o místa všeobecně známá.

Nedostatečně určité bude na druhou stranu pro naše účely i označení platebního místa konkrétním existujícím státem, krajem nebo regionem. Dostatečné z hlediska platnosti směnky je uvedení názvu obce. Takový je i požadavek směnečné teorie. Minimalistický požadavek teorie je v rozporu s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 1997, sp. zn. 5 Cmo 551/96, který nepřímo podporuje uvedenou premisu, ale současně zdůrazňuje, že postačí údaj místa, který stupněm přesnosti odpovídá městu nebo obci, ale bližší určení údaje musí vyplývat z nějakého místního údaje stanoveného u jiné podstatné náležitosti, případně soud interpretuje údaj v souladu s § 87 ZSŠ část I. Není-li možné aplikovat znění tohoto ustanovení, může být směnka považována za neplatnou pro absenci platebního místa.

Zákon neklade žádné výslovné požadavky na úplné a přesné vymezení názvu, řídíme se při jeho určování judikaturou a zejména zvyklostmi, které se vyvíjely se směnkou. Přestože tedy nejsou žádná striktní pravidla, nesmíme překročit při určování platebního místa racionální mez. Není nutné uvádět úřední označení místa, na druhou stranu nesmíme stanovit

---

¹¹⁰ KOVAŘÍK. Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 87.

¹¹¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze dne 27. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 40/96.

místo příliš neurčitě, jinak by se taková skutečnost nepříznivě odrazila vůči celé směnce a způsobila by její neplatnost. Musí být patrné, které platební místo bylo výstavcem zamýšleno.

Pluralita určení platebního místa

Při určování platebního místa platí stále stejné postuláty zmíněné výše: bezpodmínečnost, určitost a formálnost. Směnečná teorie nepřipouští kumulativní ani alternativní určení platebního místa. Historická komparace přináší mnohem liberálnější postoj zákonodárce k problematice kumulace platebních míst. Zákon č. 1/1928 Sb., zákon směnečný, v ustanovení § 3 bod 7 poslední věta za středníkem uvádí: „Je-li uvedeno několik míst, platí první z nich za místo platební.“ Ustanovení má podobu legislativně a technicky subsidiárního určení místa platebního ve vztahu k pluralitě platebních míst nacházejících se na směnce. V současné době judikatura zastává více formální názor, že „nelze akceptovat ani uvedení místa placení způsobem alternativním“¹¹². Argumentem *ad minori ad maius* platí, že nelze použít ani kumulativní určení platebního místa pod sankcí neplatnosti směňky z důvodu neurčitosti údaje. Přestože je jednoznačné, že uvedením alternativního místa placení by se zjednodušila pozice majitele směňky, který by měl na výběr. Na druhou stranu by bylo oprávnění snadno zneužitelné, majitele směňky by nutilo vynaložit větší náklady na dosažení místa.

De lege ferenda by pro ZSS bylo vhodné ustanovení konkretizující subsidiárně platební místo, zejména by taková úprava přispěla k odvrácení nicotnosti směnek pro časté chyby při stanovení místa placení. Za úvahu by stálo uvést v platnost některá ustanovení zákona směnečného z roku 1928, zejména výše zmíněný § 3. Z praktického hlediska tkví největší nebezpečí směňky v přísném výkladu a z toho plynoucí neplatnosti. Ustanovení odstraňující nebo alespoň snižující riziko vzniku neplatnosti by přispělo k častějšímu používání institutu směňky v hospodářském styku.

Zvláštním případem plurality je, vyskytuje-li se více obcí se stejným označením. Výstavce nemusí nezbytně nutně na směnečné listině blíže konkretizovat, která obec je místem platebním. Takové určení se nepovažuje za vadu a platebním místem bude v tomto případě ta obec, na jejímž území bude směňka poprvé předložena k placení.¹¹³ Názor přejala i současná odborná veřejnost a vykládá jej jako skutečnost ve prospěch věřitele, který může nalézt dlužníka v kterémkoliv místě se stejným označením.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 1645/2005.

¹¹³ ROUČEK, František. *Jednotný směnečný řád*. Praha, 1941, s. 43.

Německá teorie zná obdobný případ. Výslovně uvádí, že směnka může postrádat přesnější údaj místa placení, dostačující je například uvedení názvu „Frankfurt“, přestože se nachází v Německu dvě města se stejným jménem. Výslovně neuvádí, že za místo platební bude považováno místo, kde bude směnka poprvé předložena k placení. Z logiky věci sice lze takovou konstrukci přijmout, ale s ohledem na benevolenci německé interpretace obecně může být myšleno „Frankfurtem“ i předměstí nějaké města. Uvedení údaje předměstí jako platebního místa nebrání platnosti směnky.¹¹⁴

Možnost nahrazení platebního místa

Vedle uvedení označení místa je přípustná varianta tzv. zprostředkovaného uvedení údaje místa, kde má být placeno. Zákon výslovně nestanovuje, že musí být uvedeno v textu jméno místa, a proto se můžeme omezit na označení místa zprostředkovaně, takovým způsobem, kterým odkážeme na jiný údaj ve směnce, z něhož lze jednoznačně identifikovat, kde má být směnka zaplácena. Přípustná je formulace „splatné v místě bydliště výstavce“, samozřejmě za předpokladu existence takového údaje v obsahu směnky. ZSŠ v § 2 stanovuje při absenci, popř. chybného uvedení platebního místa, nevyvratitelnou právní domněnku, která odkazuje na místo uvedené u jména směnečníka. Komentář k podmínce reálné existence místa a objektivní možnosti platit v daném místě se vztahuje i podpůrnému platebnímu místu. Odlišná situace nastane v případě uvedení platebního místa „v místě sídla remitenta“, který se pro vlastnost mobility směnky v čase mění. Přes odlišnost postojů soudů různých stupňů se ustálil názor, který nestanovuje směnku neplatnou.¹¹⁵

Směnečné právo umožňuje použití tzv. domicilačních doložek, které opravňují dlužníka splnit závazek u třetí osoby, např. u banky. Absenci platebního místa a podpůrného platebního místa současně nelze nahradit prostřednictvím domicilu, taková směnka by neměla být považována za platnou. A současně v teorii platí, že případný nesoulad platebního místa a místa uvedeného u jména domiciláta způsobuje neplatnost směnky, jedná se o vnitřní rozpor.

Může také dojít k určení místa způsobem, který nelze považovat ani za domicil ani za standardní zákonné uvedení platebního místa. Může být zprostředkovaně uvedeno označením osoby nebo odkazem na údaj osoby, popřípadě možnost uvedení jména osoby bez identifikačního údaje určujícího místo spojené s domněnkou, že se v tomto místě bude tato

---

¹¹⁴ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 114.

¹¹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 12 Cmo 347/2006.

osoba nacházet. Přestože se teorie přiklání k názoru, že lze uvádět platební místo zprostředkovaně, protože tomu nebrání gramatický výklad zákona, nelze připustit takový extenzivní výklad, aby se platební místo určovalo podle předpokladu přítomnosti nějaké osoby v určitém místě. Pokud by u dané osoby existoval místní údaj, např. vystupovala v postavení avala, je sporné, zda lze takový způsob určení považovat za přípustný. V praxi by takové určení mohlo být nedostatečné, protože chybějící údaj zakládá vznik nevyvratitelné právní domněnky, jak uvádí § 2 a § 76 ZSS. Judikatura zaujala názor, že pokud je údaj místa placení výslovný, i když neurčitý, neuplatní se zákonné platební místo a směnka není platná.¹¹⁶

Domicil

Domicilace je údaj na směnce identifikující osobu, která má uhradit směnečný dluh, ale nikoliv ve smyslu, že by vylučoval povinnost uhradit závazek ze strany směnečníka nebo výstavce a tuto odpovědnost přenesl na domiciláta.¹¹⁷ Jedná se o údaj osoby, která má uspokojit pohledávku věřitele, resp. jejímž prostřednictvím uspokojí věřitele směnečný dlužník. Domicilace určuje osobu, která má jako dlužníkův zástupce povinnost vyplatit směnku.¹¹⁸ Vyplývá to přímo ze zákonné dikce v ustanovení § 4: „*Směnku lze učinit splatnou u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném.*“ Přípustné je uvedení domicilu k zákonnému i výstavcem stanovenému platebnímu místu. Směnečník se při doplnění domicilační doložky musí řídit uvedeným platebním místem. Při absenci platebního místa nemůže příjemce směnky chybějící nedostatek zhojit doplněním domicilační doložky.¹¹⁹

Platební údaj ve vztahu k domicilu není kumulativním ani alternativním určením místa, kde bude uspokojen majitel směnky, nýbrž domicil je bližším určením tohoto místa. Vzájemně se doplňují. Domicil musí být součástí stanoveného platebního místa. Rozdíl oproti původní úpravě¹²⁰ spočívá ve skutečnosti, že bylo-li platební místo udáno odlišně od místa směnečnickova bydliště, byla taková směnka domicilovaná. Současná úprava tedy nahlíží na domicilovou doložku zcela odlišně.

Z výše uvedeného je zřejmé, že případný rozpor platebního místa a domicilu by způsobil neplatnost. Domicilační doložka neurčuje místo, ale osobu povinnou uspokojit

---

¹¹⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 2003, sp. zn. 5 Cmo 346/2003.

¹¹⁷ Rozhodnutí č. 12307/Sb. Vážný, „*Domicilát není směnečně zavázán ani směnečně oprávněn, nýbrž jest jen akceptantovým plnomocníkem, jsa zmocněn ku placení jako akceptantův orgán...*“.

¹¹⁸ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 55.

¹¹⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 27.

¹²⁰ Zákon č. 1/1928 Sb., směnečný zákon, ve znění pozdějších předpisů, účinném od 10. 4. 1928 do 31. 12. 1950.

věřitele. Uvedené místo u domicilu, které je v rozporu s určením platebního místa, způsobuje neplatnost směnky pro vnitřní rozpornost.¹²¹ Je-li směnka splatná v určitém místě, nemůže být domicilována na místo odlišné od platebního místa. Směnka obsahující více domicilů je neplatná pro neurčitost.¹²²

Domicil má za prvé pouze povahu doplňující, určující třetí osobu, která uspokojí pohledávku. Za druhé podpis na listině je v relaci k oběma údajům stejně hodnotný, nelze tedy upřednostnit ani jeden z údajů. Vycházíme opět z formální povahy směnečného práva. Z toho vyplývá, že domicilem nelze nahradit údaj platebního místa. Domicil má smysl pouze ve spojení s platebním místem, určeným zákonnou fikcí nebo výslovně akceptantem nebo výstavcem směnky. Za neplatnou tedy bude považována i taková směnka, která je opatřena doložkou „splatno u banky XXX“ bez uvedení místního údaje uznaného zákonem. Taková směnka by byla neplatnou pro absenci podstatné náležitosti, tedy pro rozpor s § 2, popř. § 76.

Německé soudy nejsou při výkladu § 4 ZSŠ/WG tolik upjaté a jejich interpretace není natolik formální a omezená. Hefermehl/Baumbach pokládají směnku, kde je uvedeno platební místo odlišně od místa bydliště směnečníka (u směnky cizí) za domicilovanou směnku. Stanovuje stejně jako český výklad, že domicil se musí vztahovat k platebnímu místu, ale na rozdíl od české úpravy absence platebního místa a současně přítomnost domicilu nezpůsobuje neplatnost. Automaticky považuje za platební místo subsidiárně místo bydliště směnečníka.¹²³

Pohled na domicil de lege ferenda

Náš názor k problematice domicilu je obsahově jednotný s původní právní úpravou, která připouštěla uvedení domicilu v místě odlišném od platebního místa. Bylo jej možno chápat jako alternativu platebního místa. Je tu i okolnost, že dikce § 4 nezakazuje výslovně, že místo domicilu nesmí být v rozporu s platebním místem.

Podle současné judikatury lze domicil charakterizovat jako určení splatnosti směnky u třetí osoby v rámci stanoveného platebního místa. Údaje se ovšem nesmí vzájemně vylučovat. Vycházím při úvaze ze skutečnosti, že určení splatnosti u třetí osoby v platebním místě téměř postrádá smysl. Určuje pouze osobu, zpravidla banku, která na účet dlužníka uspokojí oprávněného ze směnky. Doplnuji, že třetí osoba není zavázána ze směnky. Z praktického hlediska ulehčuje postavení dlužníka, který se nemusí zabývat placením, pouze dá třetí osobě pokyn, aby směnku proplatila. Postavení majitele směnky neulehčí. Platební

---

¹²¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999, sp. zn. 9 Cmo 160/99.

¹²² KOTÁSEK, Josef. *Směnečné právo*. Praha: Prospektrum, 2006, s. 43.

¹²³ BÜLOW, Peter. *WechselG ScheckG AGB*. Heidelberg: C. F. Müller, 2004, s. 36.

místo směnky se zpravidla udává v místě směnečnickova nebo výstavcova bydliště nebo místa podnikání.

V praxi by například majitel směnky pocházející z Ostravy musel jet do Prahy, kde by si u třetí osoby, třeba banky, nechal proplatit směnku. Proto není institut domicilu dostatečně pochopen a současný příliš formální výklad jeho význam degraduje. Současná právní úprava stanovuje, že lze učinit směnku splatnou „u třetí osoby, v místě směnečnickova bydliště, nebo v jiném místě“. Zaměřme se zejména na výklad poslední věty z daného souvětí. V zákoně není stanoveno, že jiné místo se musí obligatorně nacházet v rámci platebního místa. K takovému výkladu došla judikatura rigidní aplikací principů, na nichž je směnečné právo vystavěno, zejména principu formálnosti a extenzivní interpretací bezpodmínečnosti, která se obecně projevuje fundamentálním zákazem uvádění alternativního určení jakéhokoliv údaje ve směnce. Přitom domicil by měl být řešením majitele směnky ve výše uvedeném případě, majitel by měl mít možnost uplatnit směnku v bance místu svého bydliště nejbližšímu. Dokonce bych si v současné době dokázal představit, kdy je technika na vysoké úrovni a není problémem dát příkaz bance, proplatit směnku na účet majitele na jakémkoliv pobočce banky, např. formou akreditivu. V případě splatnosti směnky u třetí osoby jako osoby fyzické narážíme na faktickou nemožnost, ale to nevylučuje aplikaci návrhu uvedeného v předchozí větě do praxe.

De lege ferenda by úprava mohla připouštět domicil splatný u konkrétní fyzické osoby a v případě splatnosti u banky, což je případ v praxi nejvíce frekventovaný, v jakémkoliv pobočce banky, u níž je veden účet zavázaného ze směnky. Takové řešení by směnečné úpravě prospělo a učinilo by směnku flexibilnější. Nakonec by taková úprava korespondovala s nejnovější judikaturou Nejvyššího soudu, která zase dle mého názoru přistupuje ke směnečným normám až příliš liberálně.

Současná judikatura k požadavku určitosti místa placení

Ve světle nejnovější judikatury došlo k výraznému odklonu praxe směnečného práva od teorie. Na problém lze nahlížet dvojím způsobem: za prvé respektovat rozhodnutí Nejvyššího soudu a začít hledat praktické důsledky, jaké může přinést do rozhodovací praxe soudů, nebo za druhé začít zpochybňovat rozhodnutí a hledat důvody, proč se nedržet kurzu, jaký soud rozhodnutím stanovil.

NS svým rozhodnutím, sp. zn. 28 Cdo 4497/2009 ze dne 2. 6. 2010 způsobil malou revoluci, která může mít výrazný dopad na směnečné právní teorii, zejména ve vztahu k její

formálnosti.¹²⁴ Předmětem sporu bylo bezdůvodné obohacení, které měl majitel směnky obdržet na uspokojení své pohledávky z neplatné směnky. Šlo o vlastní směnku bez protestu s určením platebního místa „Česká republika“.

Teorie nepřipouští jako uvedení místa platebního geografický údaj kraje, regionu nebo státu. Požadavek zní na uvedení názvu obce, města. Zmiňme pro úplnost, že se nejedná o zákonný požadavek, ale předpoklad uznávaný teorií a judikaturou.¹²⁵ Platební místo je údajem, který majiteli směnky označuje místo, kde může uspokojit svoji pohledávku. V souladu se směnečnou teorií se nepřipouští alternativní nebo kumulativní uvedení platebního místa, nerespektování požadavku by vedlo k neplatnosti směnky pro neurčitost. Absence platebního místa je upravena u směnky vlastní v § 76 ZSŠ subsidiárním určením místa vystavení a současně místem vystavčova bydliště. Soud se v dané věci řídil úvahou, že údaj platebního místa není v rozporu s místem vystavení. Nevzniká tedy neurčitost údaje, ale naopak údaj místa platebního Česká republika odkazuje na místo vystavení „Plzeň-jih“ a spojením údajů vzniká platné určení místa platebního. Formálně dochází ke spojení díkce § 75 a § 76 ZSŠ. Soud nachází pro zvolený postup oporu v principu, že při výkladu má přednost výklad nezakládající neplatnost právního úkonu. Soud při interpretaci pominul znění § 76, který výslovně říká „*Není-li zvláštního údaje, platí, že místo vystavení směnky je místem platebním...*“. Přípustnost užití výkladového postupu, který zvolil NS, je podmíněn absencí takového údaje, nikoliv jeho neurčitým zněním. Zvolený princip přednosti výkladu upřednostňujícího platnost projevu vůle na úkor zpochybnění principu formálnosti směnky nelze v této věci úspěšně aplikovat.

Takový postup nelze aplikovat s ohledem na povahu směnky jako cenného papíru. Směnka není právní závazek totožný s občanskoprávními nebo obchodními závazky. Skutečnost, že zákonodárce vnímá tento fakt stejně, vyplývá ze zvláštní úpravy směnečného práva. Směnce byl věnován zvláštní zákon. Při emitování směnky je nutné zohlednit její povahu a dopady právního úkonu na třetí osoby. Ve vztahu k převoditelnosti směnky nelze požadovat po nabyvateli kontrolu údajů na směnečné listině uvedených. Oběžná funkce směnky by ztratila svůj smysl.¹²⁶ Vytratila by se jednoduchost takového úkonu. Nahrazena by byla detektivní prací potencionálního nabyvatele směnky, který by byl nucen ověřit zpětně

---

¹²⁴ ŘÍHA, Michal. Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy*, 2011, č. 9, s. 310-319.

¹²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu v Brně ze dne 25. 2. 2009, sp. zn 29 Cdo 3964/2009.

¹²⁶ KOTÁSEK, Josef. K výkladu směnečných doložek aneb opravdu „musí přísnost bejt“? In *Pocita Petru Hajnovi k 75. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 157.

veškeré uvedené údaje. Směnka jako právní úkon by ztratila kouzlo pro uživatele a jako institut by nutně časem zanikla. Nepředstavovala by takovou jistotu.

Domníváme se, že směnka jako cenný papír musí splňovat určitá vyšší kritéria ve srovnání s obdobnými dlužnickými právními úkony. Nedílnou součástí by měla být především jistota vyplývající z požadavku souladnosti zákonného textu s praktickým využitím a odraz tohoto požadavku v judikatuře. Nelze na směnku vztahovat obecnou občanskoprávní teorii projevu vůle a principy s ní související, když se platnost směnky jako abstraktního právního úkonu má přezkoumávat pouze z hlediska formální správnosti směnky. Při přezkumu je nutné důkladně oddělovat zásady, které principiálně nejsou použitelné v oblasti směnečného práva, a zásady, které charakterizují směnečné právo a tvoří jeho sktrukturu. Judikatura by měla respektovat kogentnost směnečných norem a vykládat směnečné úkony v souladu s nimi. Uvedený skutkový stav a právní posouzení ze strany soudu naprosto popírá základní principy, na kterých je směnečné právo vystavěno. Proto by soudy měly ve smyslu předpokladu předvídatelnosti práva aplikovat ZSŠ přísněji, v souladu se zněním zákona.

Datum a místo vystavené směnky

Datum a místo vystavení směnky jsou uvedeny v zákoně společně, přesto se povahově jedná o dvě samostatné náležitosti, vzájemně na sobě nezávislé, které ve spojení se zbývajícími náležitostmi tvoří jednotný celek – směnku cizí nebo vlastní. Mimo skutečnosti, že se ustálil zvyk uvádět místo a datum v horní části směnky, neexistuje mezi nimi žádný právní poměr nebo vztah, spojení v jednom bodu je spíše výsledkem užití stylistiky a snahy o legislativní úspory. Pluralita místa vystavení a data vystavení směnky je nepřípustná. „Skripturní akt vystavení směnky zakládající jediný právní platební příkaz je třeba chápat jako jednotný právní úkon. Právní úkon je jeden projev vůle, i v případě, že je projevem vůle většího počtu osob.“¹²⁷

Místo vystavení směnky

Způsob formulace místa vystavení není v zákoně upraven. Stručné uvedení nějakého místa na listině, ve které je inkorporována směnka, je považováno za dostatečné, pokud je takový údaj poznatelný jako údaj nějakého existujícího místa. Nepožaduje se žádná větná formulace, pouhé uvedení místa na listině, zpravidla umístěného v pravém horním rohu listiny, se považuje za místo vystavení. Vyloučena není možnost stanovit jako místo vystavení místo,

---

¹²⁷ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 28.

kde směnka ve skutečnosti emitována nebyla. Jediným požadavkem kladeným na emitenta směnky je uvedení místního údaje označením nějakého zeměpisného celku, a to zpravidla obce nebo města.¹²⁸

Případné uvedení názvu státu nebo regionu jako místa vystavení by na rozdíl od výkladu o nárocích týkajících se platebního místa nesankcionovalo takovou směnku neplatností. Neplatnost směnky nezpůsobí ani případná absence místa vystavení, v takovém případě ZSŠ v § 2 a § 76 stanovují jednotně „*platí, že byla vystavena v místě uvedeném u jména výstavce*“. Subsidiární určení místa vystavení lze tedy uplatnit v případě chybějícího nebo nevyplněného údaje pouze za předpokladu, že existuje místní údaj u jména výstavce, který je způsobilý být považován za takový údaj. V opačném případě způsobuje absence údaje neplatnost směnky jako celku. Místo vystavení směnky není podstatnou náležitostí směnky.

Neplatnost může vyvolat u směnky vlastní kombinace chybějících podmíněně podstatných náležitostí současně s chybějícím místním údajem u výstavce. Z příčiny vyplývá logický následek. Samotná absence podmíněně podstatných náležitostí není na závalu za předpokladu uvedeného místního údaje u jména výstavce. Chybějící údaj u místa vystavení současně s chybějícím místním údajem místa výstavcova bydliště zakládá neplatnost, protože jde o kombinaci, která nedostatečně splňuje minimální požadované údaje v ustanovení § 76 ZSŠ. Obdobná úprava se týká ustanovení § 2 u směnky cizí, kde odstavec 4 upravuje nevyvratitelnou právní domněnku a podpůrně předpokládaný minimální rozsah, který vyžaduje ve srovnání s § 76 uvedení většího množství údajů.

Neplatné určení místa vystavení

Přestože se teorie ani literatura místem vystavení nezaobírá příliš široce, což může vyvolat dojem, že se jedná o náležitost menšího významu, opak je pravdou. Pro názornost uvedme, že nedostatek nemůže zhojit ani skutečnost, že na směnce vlastní je podepsán výstavce i jako jednatel avalisty, u jeho jména je uvedeno sídlo avalisty a jeho jméno a adresa jsou uvedeny na směnce. Přesto tento údaj nemůže nahradit vadu spočívající v nedostatku uvedení údaje o místě vystavení a současně nemůže nahradit ani údaj o místě vázaný ke jménu výstavce.¹²⁹

Striktní výklad soudu zakládající neplatnost směnky je ve filozofické rovině v rozporu s výše uvedeným rozsudkem.¹³⁰ Soud, ve smyslu zásady vykládat projev vůle účastníků

---

¹²⁸ K výkladu o určitosti údaje místa vystavení směnky se vztahuje výklad o platebním místě, ale pouze v rozsahu zeměpisného určení.

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 580/2002.

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4497/2009.

právního vztahu tak, že přednost má interpretace nezakládající neplatnost právního úkonu, dovodil, že extenzivním výkladem ustanovení lze zhojit příčinu způsobující neplatnost směnky. Aplikovaná konstrukce je v přímém rozporu se zásadou formálnosti směnky. Smysl vyplývající pro praktického uživatele směnky z novějšího rozhodnutí soudu je proto v rozporu s charakteristickým znakem směnečného práva.

Označení místa vystavení určeného nikoliv podstatným jménem, ale přídavným jménem může způsobit neplatnost. Vycházíme-li z předpokladu, že místo vystavení směnky nemusí být uvedeno pravdivě¹³¹, nemělo by být na škodu uvedení místa adjektivem. Přesto rozhodujícím kritériem pro možnost označení místa vystavení bude určitost takového údaje. Na danou problematiku nelze určitě analogicky vztahovat zákaz použití slova „směnka“ ve tvaru adjektivu, který způsobuje neplatnost.

Bude-li místo vystavení směnky označeno neurčitým zeměpisným údajem v adjektivu, nelze i přes existenci doplňujícího podstatného jména, které přes svou jedinečnost jednoznačně konkretizuje určité místo, např. malostranský Karlův most, považovat směnku za platnou. Naproti tomu údaj „olomoucké hlavní nádraží“ je dostatečně způsobilý být místem vystavení směnky. Lze uplatnit i teorii českého jazyka, přívlastek shodný a neshodný, a obrátit konstrukci místa vystavení na „Hlavní nádraží v Olomouci“, vedle toho „Karlův most na Malé Straně“ lze stěží považovat za dostatečně určitý, nejedná se o název obce.

Význam místa vystavení pro mezinárodní právo soukromé

Místo vystavení má významné dopady z hlediska mezinárodního směnečného práva, zvláště jako kolizní kritérium pro směnky s cizím prvkem. Dotčená ustanovení jsou upravena v části čtvrté nazvané Zvláštní ustanovení mezinárodního práva směnečného v § 92, jenž upravuje formu směnečného prohlášení, která se řídí právem státu, v němž bylo učiněno, a případnou konvalidaci pro případ neplatnosti takové směnky nebo doložek na ní uvedených. Právem místa vystavení jsou vázány i jiné skutečnosti, účinky směnečného prohlášení uvádí § 93, § 94 stanovuje lhůty k výkonu postihových práv, které jsou zavázané právem místa vystavení pro všechny osoby, které jsou oprávněny vykonat postih. A nakonec § 97 přikazuje užití práva místa vystavení pro případ uplatnění protestu, zejména jeho forem a lhůt.

Datum vystavení směnky

Datum emise směnky je podstatnou náležitostí, která má význam zejména ke lhůtám zachovacích úkonů. Určující je také z hlediska stanovení dne splatnosti u vistasměnek,

---

¹³¹ NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání*. Praha: Profess, 1992, s. 19.

lhůtních vistasměnek a datasměnek, kde se datum splatnosti odvozuje pomocí různých zákonem stanovených vzorců plynoucích ode dne vystavení směnky. Důležitost přítomnosti údaje vyplývá i ze skutečnosti, že zákon na rozdíl např. od údaje místa vystavení nebo místa platebního nespojuje s datem emise žádnou nevyvratitelnou právní domněnku, která by případnou absencí mohla zhojit.

Kritéria stanovení data vystavení

Na formu stanovení data vystavení nejsou kladeny žádné formální požadavky, zákon se omezuje na prosté uvedení „*data vystavení směnky*“. Není určeno, v jakém pořadí budou jednotlivé prvky tvořící datum složeny a zda mohou být aplikovány údaje s přesností vyšší než dny.

K druhému z uvedených aspektů se pojí názorový rozpor. Chalupa generalizuje podmínky stanovení data vystavení a data splatnosti. Staví se problematice na základě argumentu vycházejícího z určení lhůt, které jsou stanoveny na dny, proto by logicky měla být data uvedená na směnce ve stejných hodnotách.¹³² Kotásek naproti tomu tvrdí, že „*datum vystavení přesnější než denní údaj není obvyklé, ale není na závadu*“. Uvádí, že důvodem tohoto údaje může být např. volba jednatele společnosti, který bezprostředně po volbě vystaví jménem společnosti směnku.¹³³ Zde by přesný čas vystavení směnky hrál významnou roli pro určení směnečného dlužníka.

Nesporná je skutečnost, že nároky na datum vystavení nemusí být tak vysoké jako na datum splatnosti, které je určeno v § 33 ZSŠ a zpravidla se zde mluví o dnech nebo lhůtách. Zákonná enumerace brání aplikaci údaje přesnějšího než den. Na datum vystavení směnky se žádné podmínky z tohoto hlediska nekladou, není důvod směnečné účastníky sankcionovat za lpění na detailech. Takový údaj sám o sobě není v rozporu se zákonem a ani nezpůsobuje neurčitost.

Z logiky věci rok vystavení bude rozpoznatelný vždy, problém může nastat u údaje dne a měsíce vystavení. V případě numerického vyjádření obou údajů může vzniknout spor o to, který z údajů představuje měsíc a den. Pokud je den vystavení 13. v měsíci nebo vyšší, nemůže vzniknout rozpor. V opačném případě není žádný standardizovaný výklad, kterým lze identifikovat, které číslo vyjadřuje měsíc a den. Při interpretaci může tento potenciální rozpor způsobit problém ve vztahu k platnosti směnky a v krajním případě neplatnost směnky pro neurčitost, pokud by nebyla shoda mezi směnečnými účastníky. Proto se v praxi doporučuje uvádět měsíc alfabeticky názvem měsíce, nikoliv numericky jeho pořadím v roce.

¹³² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 25.

¹³³ KOTÁSEK, Josef. *Směnečné právo*. Praha: Prospektrum, 2006, s. 30.

Při této úvaze vycházíme ze skutečnosti, že datum vystavení je možné simulovat. Nemusí odpovídat skutečnému okamžiku emise. V takovém případě musí ovšem splňovat minimální požadavky, aby nezapříčinilo neplatnost směnky. Především je nutné, aby datum vystavení předcházelo dni splatnosti směnky, pod sankcí neplatnosti směnky¹³⁴ (viz výše). Datum emise musí být objektivně způsobilé být existujícím potencionálně možným datem.¹³⁵ Musí obsahovat datum, které může být za skutečné datum považováno a může jím reálně být. Datum by mělo být shodné s nějakým dnem existujícím v gregoriánském kalendáři. V opačném případě objektivní nemožnost být dnem vystavení způsobuje neplatnost směnky. Příklad vadného stanovení data emise může být například 30. únor 2010. Vadné určení by ohrožovalo výkon práv ze směnky vyplývajících, protože by nebylo možné na jisto postavit okamžik, od kterého se odvíjí jednotlivé lhůty. Formálnost směnky nepřipouští jakýkoliv postup, jakým by bylo možné chybu stanoveného data zhojit, ostatně zákon takovou úpravu ani obezřetně neobsahuje.¹³⁶

De lege ferenda by zákonodárce měl stanovit minimální požadavky na uvedení pořadí jednotlivých údajů data vystavení. Optimální by bylo stanovení pořadí, které by mělo uplatnění v pochybnostech. Obdobná úprava se týká rozporu mezi číselným a alfabetickým vyjádřením směnečné sumy v § 6. V zájmu prevence před potencionálními spory by taková zákonná úprava prospěla zájmům směnečných účastníků.

Simulované datum vystavení

Datum vystavení směnky nemusí odpovídat skutečnosti, může být uvedeno jakékoliv přípustné datum. Tato dispozitivnost podléhá určitým požadavkům a omezením. Nepřípustným by bylo stanovení data vystavení následujícím po dni splatnosti.¹³⁷ Uvedení simulovaného data může způsobit potíže i v relaci k událostem, se kterými právo váže nějaké následky. Datum vystavení, jež odpovídá okamžiku, který teprve v budoucnu nastane, může zkomplikovat existenci směnečného vztahu, protože výstavce jako fyzická osoba se nemusí reálně takového dne dožít nebo právnická osoba nemusí existovat či může změnit osobu, která je oprávněná ji zavazovat. Za neplatnou by byla považována směnka podepsaná dodatečně i osobou oprávněnou, pokud by datum vystavení odpovídalo dni, kdy vystavitel směnky již

---

¹³⁴ HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé: slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech*. Brno: ECON Publishing, 2005, s. 46.

¹³⁵ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 22.

¹³⁶ Srovnání s § 6 ZSŠ, který stanovuje postup narovnání pro případný rozpor mezi kumulativně uvedenou směnečnou sumou.

¹³⁷ KOTÁSEK, Josef. *Směnečné právo*. Praha: Prospektrum, 2006, s. 28.

neexistoval.¹³⁸ Nastat může nepřeborné množství případů, které by měly stejný dopad na směnečně právní vztah a různým způsobem by modifikovaly vztahy ze směnky vyplývající. Zpravidla je takto vystavená směnka neplatná pro nemožnost plnění.

Německá literatura na rozdíl od české není v názoru na neplatnost takovým způsobem vystavené směnky jednotná. Hefermehl klade na datum vystavení poměrně benevolentní pravidla, ale zůstává v přímém argumentačním rozporu s Bülowem. Přípustné je jakékoliv možné datum, ale striktně zapovídá možnost uvedení data vystavení po dni splatnosti směnky, takovou považuje za nicotnou.¹³⁹ Bülow naproti tomu připouští, že závazek z takto vystavené směnky nebude řádně a včas splněn. Nebudou zachovány ani postihy, ale nic nebrání tomu, aby směnka byla považována za platnou.¹⁴⁰

Podpis výstavce

„*Podpis nad zlato.*“ Signatura emitenta je symbolickou tečkou, která dokonává směnku jako celek schopný účastnit se hospodářského oběhu. Je podpisem tvůrce a prvního hybatele zakládající směnečná práva a povinnosti na straně druhé.¹⁴¹ Podpis zavazuje výstavce bezpodmínečně, obsah závazku je závislý na skutečnosti, zda jde o směnku vlastní nebo cizí. U směnky vlastní je výstavce v postavení dlužníka, vystupuje vždy v pozici přímého dlužníka. Směnka cizí jej činí odpovědným za nezaplacení v souladu s dikcí § 9, vystupuje v postavení nepřímého dlužníka, doložkou *sine obligo* se může ovšem zprostit odpovědnosti za nepřijetí směnky směnečníkem, případná doložka zproštění odpovědnosti za nezaplacení platí za nenapsanou.

Absence podpisu z toho důvodu způsobuje neplatnost směnky jako celku, jde o podstatnou náležitost. „*Všechny výše uvedené podstatné součásti směnky jsou také doložkami výstavcovými a podpis výstavce tedy také plní vůči všem těmto doložkám krycí funkci.*“¹⁴² Podpis výstavce musí splňovat určité předpoklady, aby jej bylo možné považovat za perfektní.

¹³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR č. 9.274 Sb., Vážný.

¹³⁹ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 116.

¹⁴⁰ BÜLOW, Peter. *WechselG ScheckG AGB*. Heidelberg: C. F. Müller. 2004, s. 20.

¹⁴¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 86.

¹⁴² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 14.

Umístění podpisu

Podstatné i podmíněně podstatné náležitosti směnky by měly být situovány na lící straně listiny. Podpis má roli konfirmační doložky, kterou výstavce potvrzuje text a správnost obsahu směnečné listiny. Pro platnost směnky platí, že význam má i grafické uspořádání textu na listině. Náležitosti směnky by se měly nacházet nad podpisem výstavce, aby bylo zřejmé, že potvrzuje obsah směnky jako celku. Pokud by byla některá z požadovaných náležitostí umístěna pod podpisem emitenta, jednalo by se o vadu způsobující neplatnost.

Pro názornost: „*Podpis výstavcův musí býti umístěn pod textem, nikoliv napříč směnky nebo kdekoliv jinde.*“¹⁴³ Při této úvaze soud vychází z předpokladu, že výstavce svým podpisem kryje a potvrzuje text směnky a náležitosti, které obsahuje. Údaje uvedené pod signaturou emitenta ztrácí tuto povahu a pohlíží se na ně jako na chybějící. Přípustným by bylo uvedení podpisu výstavce a jiné náležitosti z optického hlediska ve stejné rovině. Nejepínský v této souvislosti uvádí, že podpis musí být umístěn pod vlastním textem směnky v pravém dolním rohu.¹⁴⁴ Taková podmínka je pro směnečné účastníky příliš přísná, než aby mohla v praxi fungovat, stačí, pokud podpis plní svoji krycí funkci pro směnečný text.

Dodatečným uvedením podpisu pod při vystavení nekrytou podstatnou náležitost by nebylo možné nedostatek zhojit, protože by listina už byla emitována jako vyplněná, i když vadně. Není vyloučena možnost, aby obstála jako jiný právní úkon.

Hefermehl vyžaduje, aby podpis výstavce kryl celý směnečný text, netrvá ovšem na požadavku, aby podpis byl umístěn jasně určeném prostoru směnky. Omezuje se na tvrzení, že má stejný význam podpis nalevo, uprostřed i napravo.¹⁴⁵ Jedná se spíše o zvyklost vyvinutou historicky, ale není vadou zapříčiňující neplatnost směnky.

Přípustná je i pluralita směnečných podpisů, výstavci ručí solidárně. V případě, že se podpisy všech osob vzájemně překrývají, způsobuje taková vada neúčinnost podpisů. Brání vzniku platně vystavené směnky. *A contrario* dovozujeme, že překrývající se podpisy dvou výstavců způsobují neúčinnost podpisů, podpis třetího výstavce nestižený touto vadou by z něj činil jediného výstavce i v otázce ručení ze směnky.

Způsob provedení podpisu, možnost nahrazení vlastnoručního podpisu

ZSŠ nestanovuje provedení ani jiný návod, jak směnečnou listinu signifikovat. Vycházíme tedy ze subsidiarity OZ, který o problematice podpisu pojednává v části o právních úkonech.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, r. č. 16.754 Sb., Vážný.

¹⁴⁴ NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání*. Praha : Profess. 1992, s. 19

¹⁴⁵ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 117.

Z podstaty věci se vyžaduje primárně podpis vyhotovený vlastní rukou výstavce. Vyplývá z něj jednoznačný projev vůle výstavce.

Vyhotovení podpisu mechanickými prostředky ve smyslu § 40 OZ je z hlediska směnečného práva sporné. Chalupa tuto možnost vůbec nepřipouští. Kovařík tuto možnost ani nevyvrací, na druhou stranu ani nepřipouští. Provedení podpisu mechanickými prostředky má povahu relativní, tzn. ve vztahu mezi dvěma subjekty, které vystupují v právním vztahu. Směnka je cenný papír převoditelný a stejné účinky by měla mít *erga omnes*. Proto je nutné zkoumat obvyklost použití mechanické náhražky podpisu. Nemělo by se jednat o použití obvyklé pro určitou oblast, ale obvyklost generální, všeobecně uznávanou. Teprve za splnění tohoto předpokladu je možné připustit možnost užití náhražky podpisu mechanickými prostředky.¹⁴⁶ Kotásek se k otázce nahrazení podpisu mechanickými prostředky staví zdrženlivěji, omezuje se na suché vyjádření, že je to neobvyklé.¹⁴⁷

Vzhledem ke skutečnosti, že směnka může být převoditelná i do ciziny, kde nemusí být mechanické prostředky uskutečněné podle tuzemského právního řádu uznávány, se přikláním k názoru Chalupy, že podpis vyhotovený v jakékoliv jiné formě než vlastní rukou zakládá neplatnost směnky jako celku pro chybějící podstatnou náležitost. Nelze spravedlivě požadovat po indosatářích, aby zkoumali, jaký subjekt se skrývá pod uvedeným identifikačním znakem. Na druhou stranu je třeba brát v úvahu filozofii judikátu Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 4497/2009 ze dne 2.6.2010, který stanovil diametrálně odlišný pohled na posuzování směnečných náležitostí. Domnívám se, že soud by v případě v souladu se zákonem uznaného užití mechanického podpisu upřednostnil interpretaci nezakládající neplatnost směnky, pokud by z podpisu bylo poznatelné, kdo směnku vystavil.

Zvláštní úprava pro formu podpisu platí pro osoby negramotné, hluché nebo slepé. Zákon stanovuje v čl. III. Ustanovení společná pro šekové a směnečné úkony, že projevy těchto osob mají účinek pouze, pokud jsou učiněny ve formě úředního zápisu. Lze tedy vyvozovat, že nesplnění zákonného požadavku by zapříčinilo neplatnost směnky jako celku.

Vztah neplatnosti ke způsobilosti zavazovat se

Způsobilost směnečně se zavazovat nachází oporu v OZ a v čl. III. Ustanovení společná ZSS § 1: „*Směnečně nebo šekově se může zavazovat každý, kdo je způsobilý vlastními úkony se zavazovat*“. Ve vztahu k určení platnosti nebo neplatnosti směnky je nutné

---

¹⁴⁶ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 15.

¹⁴⁷ KOTÁSEK, Josef. *Směnečné právo*. Praha: Prospektrum, 2006, s. 31.

zkoumat relativní vztah subjektu, který se zavázal ze směnky. Formální platnost dotčena nebude, protože v souladu s § 1 čl. I splňuje všechny požadované obsahové náležitosti.

K platnosti směnky je nutné, aby se podpis nacházel na listině. Není rozhodné, zda jde o podpis způsobilý účinně zavazovat. Neplatnost tedy nezpůsobí zjištění, že směnka je podepsána někým, kdo není způsobilý k právním úkonům. Neplatnosti směnky není na závadu ani podpis falšovaný nebo podpis falešný, přípustný je dokonce podpis osoby vymyšlené.¹⁴⁸ Oprávnění z takové směnky však nebudou fakticky vymahatelná.¹⁴⁹

Po stránce materiální tedy směnka nebude platná, vynutitelná. Pro srovnání: „Podmínka platnosti směnky spočívající podle čl. I. § 75 ZSŠ podpisu emitenta je splněna, je-li na směnečné listině vůbec podpis výstavce formálně vyznačen. Z hlediska platnosti směnky není významné, zda tento podpis osobu, jejímž jménem je vyznačen, skutečně zavazuje.“¹⁵⁰ Na podpis se hledí jako na formálně platný a z materiálního hlediska závazný, dokud není prokázán opak. Prokázáním opaku se pouze zužuje počet zavázaných osob ze směnky, není ohrožena platnost směnky jako celku.¹⁵¹

Materiální a formální platnost směnky de lege ferenda

Otázka platnosti směnky v případě, že formálně bezvadný podpis je z materiálního hlediska nedostatečný, se jeví namístě. Platnost směnky by měla být posuzována i z hlediska možnosti zakládat práva a povinnosti. Formálně bezvadná směnka postrádající právní obsah, jehož vznik je hlavním účelem směnečného práva, by neměla být považována za perfektní. Na druhou stranu může být indosací směnky založena odpovědnost indosanta za proplacení směnky jako nepřímého dlužníka. Tím právní obsah nabývá na smysluplnosti. Materiálně může být taková směnka po právu uspokojena za předpokladu, že se indosant nezřekne odpovědnosti za proplacení. Prvnímu majiteli směnky ovšem zůstane v každém případě reálně nevymahatelný nárok.

Stálo by za úvahu přehodnotit stávající výklad a *pro futuro* směnky s neexistujícím emitentem považovat za neplatné. V této souvislosti by nastala i změna při emitování směnek s datem vystavení směnky v budoucnu. Hrozba neplatnosti směnky při reálné možnosti zániku nebo smrti emitenta by takovou praxi ovlivnila.

---

¹⁴⁸ K tomu znění § 7 ZSŠ: „Jsou-li na směnce podpisy osob, které se nemohou směnečně zavazovat, podpisy nepravé, podpisy vymyšlených osob nebo podpisy, jež z nějakého jiného důvodu nezavazují osoby, které se na směnce podepsaly nebo jejichž jménem byla směnka podepsána, nemá to vliv na platnost závazků ostatních osob na ní podepsaných.“

¹⁴⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 17.

¹⁵⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 5 Cmo 691/95.

¹⁵¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. *Právní rozhledy*, 2010, č. 8, s. 267-282.

Německá praxe taktéž uznává směnku materiálně nevymahatelnou jako formálně platnou směnku. Hefermehl¹⁵² zdůrazňuje, že z hlediska formální platnosti směnky je nutná podmínka možné existence fyzické osoby nebo firmy, pokud jde o osobu způsobilou směnečně se zavazovat. Pro platnost směnky je pak nevýznamné, zda osoba skutečně existuje, či nikoliv. Není významné, zda osoba podepsaná jako výstavce nebo její zástupce podpis falšovala nebo použila krycí jméno. Odlišná je otázka ručení z takové směnky, zde odkažme na totožnou českou úpravu v § 7 I. části ZSŠ.

Formální platnost takové směnky je samozřejmě na škodu při oběhu, protože může sloužit nečestným praktikám, kdy takový podpis snižuje pro potencionálního majitele směnky rizikovost. Nelze opomenout, že vycházíme z presumpce platnosti nejen formální, ale i materiální. Opačný způsob myšlení, kdy bychom automaticky považovali směnku za neplatnou, by nebyl z hlediska hospodářského užitku smysluplný.

Tato skutečnost vyplývá i z možnosti uplatnění námitky nepravosti podpisu výstavce směnky. Hladký oběh směnky je kryt i ustanovením ZSŠ část. I § 17, podle něhož *„žalovaný ze směnky nemůže činit námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci nebo k dřívějším majitelům...“*. Citované ustanovení posiluje postavení budoucích majitelů směnky vůči dlužníkovi ze směnky, který případnou nepravost podpisu musí prokázat v soudním řízení, aby se zbavil svého ručení.

---

¹⁵² HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 118.

Neplatnost směnky pro vnitřní rozpornost

Vedle neplatnosti pro nedostatek náležitosti je nejobvyklejším případem neplatnost směnky pro její vnitřní rozpornost. Rozpornost údajů v náležitostech je tematicky vyčerpána v předchozí části práce, tato část se zabývá pouze vybranou problematikou.

Směnka jako cenný papír musí splňovat určité povahové rysy. Jedná se o právní úkon formální a bezpodmínečný. Z obsahu, který je po formální stránce věci v souladu s požadavkem zákona, musí vyplývat jednoznačně závazek směnečně zavázaného. Směnka jako cenný papír a právní úkon musí být určitá a srozumitelná, aby při výkladu nespádala k dvojí interpretaci. Neurčitý je takový projev, u kterého nelze spolehlivě zjistit jeho obsah. Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu závěr o neurčitosti či nesrozumitelnosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit.¹⁵³

Vnitřní rozpornost ve smyslu směnečném lze charakterizovat jako existenci dvou protichůdných údajů v téže směnečné listině, které nemohou vedle sebe obstát a činí směnku jako celek neplatnou. Jedná se o vady, které se interpretací odstranit nedají a směnečné právo se striktním požadavkem formálnosti takový úkon ani neumožňuje. Neurčitým projevem vůle z pohledu směnečného práva je podmíněnost závazku. Jde o vadu, která je v přímém rozporu se zásadou bezpodmínečnosti.

Předmětem analýzy v této části bude zejména neurčitost druhu směnky, která vyplývá i z jiných nedostatků než náležitostí, a neurčitost ve vadách zahrnujících převoditelnost.

Neurčitost druhu směnky

Neurčitost druhu směnky spočívá primárně ve vadě bránící určit, o který druh směnky se jedná. Taková vada je v přímém rozporu se směnečným zákonem, nevyplývá z žádného konkrétního ustanovení, ale z rozporu se systematikou zákona jako celku. Zákon stanovuje pouze dva druhy směnek, cizí a vlastní, žádný jiný druh upraven není. Specifikum zákona spočívá v tom, že nepodává žádnou definici směnky, směnku tedy lze charakterizovat pouze podle formálního obsahu a účelu směnky. Dlužnický cenný papír má v sobě vtěleno

---

¹⁵³ ŘÍHA, Michal. Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy*, 2011, č. 9, s. 310-319.

oprávnění majitele směnky na uspokojení jeho pohledávky a naopak povinnost dlužníka dostát svému směnečnému závazku. Účelem směnky je splatit dluh.

Termínu formální obsah směnky jsem použil k předestření podstatných náležitostí, které směnku definují. Právě náležitosti obsahově rozdělují druh směnky. Ustanovení § 1 obsahuje podstatné náležitosti cizí směnky a § 75 náležitosti směnky vlastní. Rozdíl mezi oběma druhy lze vydedukovat komparací a subtrakcí obsahu obou ustanovení. Jednotlivé náležitosti směnky vlastní se nachází i ve směnce cizí, která nad to obsahuje „*jméno toho, kdo má platit*“, směnečníka. Podstatným rozdílem je formulace pátečního textu směnky, který u směnky cizí má formu příkazu a u směnky vlastní formu slibu „*zaplatit určitou peněžitou sumu*“.

Důvody neplatnosti pro neurčitost druhu směnky vznikají v uvedených náležitostech. Existuje neohraničený okruh kombinací, které mohou vzniknout a zapříčinit neplatnost. Nejčastějším způsobem záměny je stanovení konkrétního druhu směnky doplněním adjektiva „cizí“ anebo „vlastní“ ve vlastním textu směnky s následným připsáním např. osoby směnečníka u směnky vlastní. Dalším případem je u směnky cizí záměna konstrukce textu, kde namísto příkazu zaplatit, slibuje zaplatit. Taková vada je neslučitelná a činí směnku neplatnou. Zvláštním případem může být použití formuláře s vytištěnými údaji směnky jednoho druhu a přepracování psanými údaji za směnku opačného druhu. Tato problematika dosud nebyla řešena, ale analogicky můžeme vyřešit tuto otázku existující interpretací k jinému směnečněprávnímu sporu.

Grafické odlišení údajů dopsaných na formuláři ve vztahu k neplatnosti

V praxi často dochází k použití směnečných formulářů v hospodářském styku. Ne vždy ovšem odpovídá vzor formuláře vůli výstavce směnky, který mnohdy doplňuje nebo připisuje další údaje. V této souvislosti vzniká spor o to, zda lze uznat takto dopsané údaje za součást směnky, nebo naopak směnku odmítnout pro neplatnost z důvodu neurčitosti. Nejvyšší soud se zabýval případem, kdy byly některé údaje doplněny, a judikát může posloužit jako analogické vodítko pro případné budoucí rozpory.

Při interpretaci takového údaje vycházíme ze skutkového stavu. Především má přednost údaj v listině směnky. Spojením předtištěného údaje s údajem ručně vypsáním může vzniknout nesmyslný údaj, který lze kvalifikovat jako neurčitý, a proto zakládající neplatnost směnky. Grafická odlišnost jednotlivých údajů poskytuje vodítko dalšího postupu. Při bližším

rozporu oddělením předtištěné části a ručně napsaného čísla dojdeme k poznání, jaká byla skutečná vůle projevená při emisi směnky. V podobném smyslu argumentuje v analogickém případě Nejvyšší soud.¹⁵⁴ Rozsudek se vztahuje na určení data splatnosti směnky, které bylo uvedeno ručně na předtištěný formulář. Kolonka obsahovala údaj ve znění „Dne... 19.“, ale účastníci nepřeskrtili dvojčíslí „19“ a v souladu se svou vůlí vyplnili do kolonky obsahující rok splatnosti „2001“. Tím vzniklo číslo „192001“ skládající se z dvou grafických provedení. Soud se zabývá skutečným projevem vůle a dává přednost ručně psanému datu a pomíjí předtištěný údaj.¹⁵⁵

Dostáváme se k problému, zda je možné ignorovat všechny předtištěné údaje, které jsou překryty ručně vyplněnými údaji, a zkoumat vždy, jaký byl projev vůle účastníků při emitování nebo při bližším rozporu směnku prohlásit za neplatnou pro neurčitost nebo nemožnost údaje. Podle poslední judikatury Nejvyššího soudu platí i pro směnečné právo zásada vykládat projev vůle tak, aby přednost měl projev nezakládající neplatnost. Kotásek se v analogickém případě příklání pro neplatnost z důvodu neurčitosti směnky.¹⁵⁶

Údaje graficky navzájem od sebe oddělené a odlišitelné, které jsou vzájemně rozporné, nemusí nutně zapříčinit neplatnost směnky, pokud z nich jednoznačně vyplývá, jaká byla vůle výstavce směnky. Navíc směnka napsaná na list, na kterém se nachází předtištěný formulář se směnkou, který posloužil pouze jako podklad bez toho, že by nějaký z vytištěných údajů tvořil součást napsané směnky, nemůže nikdy způsobit neplatnost. Uvedeného ideálního stavu nelze docílit vždy, je nutné zkoumat doplněné údaje vždy separovaně a ve vzájemné souvislosti. Postačující by měl být soulad údajů tvořících souvislý a určitý projev vůle. Jiné kritérium by nemělo být bráno v potaz, interpretace musí probíhat v souladu s výkladovým pravidlem *in dubio mitius*.

De lege ferenda by měl zákonodárce nalézt inspiraci v americkém Uniform Commercial Code¹⁵⁷, který vychází ze zásady, že rozporné údaje vlastnoručně napsané mají přednost před údaji předtištěnými. Zabránilo by se do budoucna případným rozporuplným výkladům a interpretace by byla unifikována. Posílena by byla jistota směnečných uživatelů.

---

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 945/2009.

¹⁵⁵ VRAJÍK, Michal. *Nejvyšší soud třikrát ke směnečnému právu* [online]. EPRAVO.CZ, 28. 11. 2011 [cit. 28.11.2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nejvyssi-soud-trikrat-ke-smenecnemu-pravu-73581.html>>

¹⁵⁶ KOTÁSEK, Josef. Sporné varianty rektadoložek výstavce směnky z pohledu teorie a judikatury. *Právní zpravodaj*, 2001, č. 1.

¹⁵⁷ KOTÁSEK, Josef. *Směnečné právo*. Praha: Prospektrum, 2006, s. 19.

Závěr

Práce zhodnotila a prozkoumala problematiku právní úpravy související s neplatností směnky předestřené v úvodu. Cíle práce bylo dosaženo zkoumáním a porovnáváním teoretických poznatků, související judikatury a právních předpisů historických s předpisy v současné době účinnými. Přestože se k dané problematice vztahuje velmi bohatý a různorodý podklad, můžeme konstatovat, že je citelný vliv mezinárodní úpravy přijaté v Ženevě, jejímž cílem bylo sjednocení a unifikace směnečného práva v kontinentálním právu. V rámci národního přístupu byla patrná shoda mezi judikaturou a odbornou literaturou, i přes projevy nesouhlasu zpravidla v okrajových otázkách, které až na několik rozhodnutí nepřipouštěly výrazný odklon od výkladu směnečně právních norem.

Základní cíl stanovený v úvodu práce byl dosažen s mnohem větším úsilím a překonáváním více obtíží, než bylo na počátku očekáváno. Neplatnost směnky totiž působí takové množství různorodých aspektů, že určit konkrétní hranici nebo určitý hypotetický výchozí bod je v podstatě nemožné. Projevila se skutečnost, že právo není exaktní věda a výrazný vliv na určování směru má lidský faktor, který přináší nezměrné množství kombinací jdoucích ze stejného principiálního základu. Tímto základem jsou poměrně stručný a v některých sporných otázkách nedostatečný směnečný a šekový zákon a zásady směnečného práva, které se vyvíjely po staletí.

Rozborem jednotlivých náležitostí podstatných i podmíněně podstatných bylo zjištěno, že různorodostí struktury, obsahu a provedení neumožňují vytvořit určitou konstantní hranici, která by stanovila přípustný způsob provedení jednotlivých náležitostí na směnečné listině. Sledování společných prvků jednotlivých náležitostí připouští vytvořit společná pravidla pro praktické využití směnek. Některá pravidla jsou nadřazená celé směnečné úpravě a celá úprava se jimi musí řídit pod sankcí neplatnosti. Od obecného ke konkrétnímu zmiňujeme nejdůležitější.

Směnku charakterizuje normativně zakotvená zásada bezpodmínečnosti v § 1 a § 75 čl. I, kde se v úpravě pro směnku cizí říká „*bezpodmínečný příkaz zaplatit*“. Normativní příkaz se vztahuje na celou právní úpravu a nachází uplatnění v rámci celé materie, zejména v soudním výkladu určujícím závazná pravidla pro další využití směnky a stanovením limitů přípustné flexibility výkladu v zákoně zakotvených náležitostech.

Dalším významným obecným pravidlem pro uplatnění směnek, které vychází z občanskoprávní úpravy, je neplatnost pro vnitřní rozpornost nebo neurčitost údajů

uvedených na směnce. Vzájemně korespondující pravidla sankcionují směnku v případech vzájemně nesouladných údajů připouštějících alternativní výklad, který zásada *rigor cambii* pro následnou neurčitost neumožňuje. Ve světle zmíněných principů se vytrácí i možnost odchýlení se od směnečných norem, kde to zákon nepřipouští nebo to z jeho povahy přímo nevyplývá. Zmíněné nadřazené prvky prochází celou úpravou jako výrazy principů, které jsou nezměnitelné. Rozpor s jejich obsahem by způsobil nicotnost, neexistenci směnky. Souladnost aplikace se směnkou je *conditio sine qua non* platnosti a existence směnky. Tyto principy jsou upraveny přímo zákonem, anebo vyplývají z povahy směnky jako právního úkonu.

Na směnku jako cenný papír jsou kladeny požadavky i z hlediska jejího uspořádání, neplatnost může způsobit i grafická nejednotnost údajů. Dostáváme se tak opět k vnitřní rozpornosti údajů na směnce uvedených. Co se týká uspořádání náležitostí směnky, historicky se vyvinuly určité obecně používané zvyklosti spočívající v jednotném umístění podstatných náležitostí, nemusí se tedy speciálně označovat. Soudní judikatura zohledňující a respektující tyto zvyklosti vytvořila souhrn pravidel vyplývajících z judikatury soudů. U grafické odlišnosti údajů s údaji na směnce vytištěnými pozorujeme vývoj, kdy od neplatnosti směnky pro vnitřní rozpornost soud dospěl k právní větě respektující vůli výstavce a v zájmu hospodářského oběhu směnku považuje za platně vystavenou.

Sledování vývoje judikatury soudu ve vztahu k míře uplatňování zásady *rigor cambii* přinesla zajímavé závěry. Postavení Nejvyššího soudu jako orgánu sjednocujícího výsledky závazné interpretace zákona považujeme ve směnečné literatuře za rozhodující při dalším výkladu. Vývoj lze sledovat při uplatňování hlediska určení platebního místa.¹⁵⁸ Soud dospěl ke zcela novému, dosud nepředvídanému myšlenkovému algoritmu určení platnosti. Vytratil se zcela zásadní princip *rigor cambii* potlačený obecnými zásadami výkladu soukromého práva.¹⁵⁹ Standardní přístup výkladu nepřipouští jako uvedení místního údaje označení nadmístního údaje přesahujícího hranice obce, není-li takový údaj uveden ve spojení s názvem obce. V uvedeném případě soud podcenil význam směnečné přísnosti a za platný údaj místa platebního stanovil neurčitý údaj „Česká republika“ a v souladu s § 2 (§ 76) aplikoval fikci, kdy údaj obce určil použitím místního údaje u směnečného účastníka. Postupoval v přímém rozporu s dikcí zákona, přestože svůj postup podepřel soukromoprávní zásadou výkladu ve prospěch platnosti právního úkonu.

---

¹⁵⁸ ŘÍHA, Michal. Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy*, 2011, č. 9, s. 310–319

¹⁵⁹ Současná judikatura k požadavku místa placení.

Nastíněný stav interpretace směnečného zákona ve vztahu k neplatnosti směnky neposiluje jistotu účastníků směnečného vztahu, spíše docházíme k závěru, že nejednotnost a variabilita přístupu soudů ohrožuje samotný institut směnky. Výklad příslušných ustanovení ZSŠ je alfou a omegou celkového přístupu při určování hranice stanovující limity neplatnosti. „Otázka zda při interpretaci dát přednost textu zákona nebo naopak jeho účelu“¹⁶⁰.

Paradoxem je v této souvislosti opačný přístup soudu. Směnka vystavená v den následující kalendářně po dni splatnosti směnky byla označena za neplatnou pro nemožnost plnění. Přestože by se zde hodilo pro zachování právního vztahu uplatnění zmíněné zásady výkladu právního úkonu ve prospěch platnosti úkonu. Německá judikatura uplatnila zcela originální přístup a směnku se stejným určením neplatnosti prohlásila za platnou. Německý soud uplatnil elegantní řešení – datum splatnosti bylo stanoveno na nejbližší identické datum splatnosti následující po datu vystavení uvedeném na směnce.¹⁶¹

Uvedené srovnání charakterizující celkové principiální diskrepance výstupů judikatury českých a německých soudů ve věcech směnečné literatury vede k jednoznačnému závěru o schopnosti německých soudních institucí flexibilněji reagovat na nové podněty přinesené směnečnou praxí, naopak českou judikaturu charakterizuje rigidita interpretace směnečné judikatury, přestože pozorujeme znatelný odklon při uplatňování zásady formálnosti směnky. Za důkaz pozitivního vývoje pro směnečné uživatele považujeme výše kritizovaný rozsudek Nejvyššího soudu, vycházející z teoretické teze Kotáska.¹⁶² Snaha ztrácí význam, pokud interpretace práva není provedena s citem. Přístup německé judikatury celkově může posloužit jako inspirace do budoucna. Ostatně mezi argumenty mluvící ve prospěch budoucího vývoje počítám vzájemnou blízkost českého a německého práva, vycházejícího ze stejného historického základu, a současně i téměř doslovnou identitu směnečných zákonů vyplývajících z ženevského směnečného práva.

Poměrně zajímavým jevem ve směnečném právu je teoretický náhled na neplatnost a neexistenci směnky. Z povahy a dikce zákona implikují oba termíny odlišný význam dle obsahu, ve skutečnosti z hlediska významu se překrývají, mluvíme-li o neplatnosti formální. Výklad zákona v § 1 ve spojení s § 2 ZSŠ výslovně označuje směnku neodpovídající stanovenému požadavku za neplatnou, obsahově svou povahou za neexistující. Uvedené je

---

¹⁶⁰ LEJSEK, Vladimír. Pojetí teleologické metody interpretace v českém právním prostředí. Praha : C.H.Beck ,2011, s. 633

¹⁶¹ HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 115.

¹⁶² KOTÁSEK, Jiří. K výkladu směnečných doložek aneb opravdu „musí přísnost být“? In *Poceta Petru Hajnovi k 75. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 157

zčásti výjimkou ze soukromoprávní zásady posuzování právního úkonu dle obsahu, zejména v souvislosti s normativním požadavkem na označení listiny slovem směnka. Směnečné právo nadto operuje s pojmem materiální neplatnosti směnky. Rozdíl v porovnání s formální neplatností spočívá v posuzování právního úkonu založení a zániku. Formálně neplatná směnka dle směnečné teorie neexistuje, směnka buď existuje, nebo neexistuje. Materiálně neplatná směnka existuje, ale je neuplatnitelná, resp. nelze z ní úspěšně vymáhat práva v ní inkorporovaná. Nejčastější příčinou bývá neexistence směnečného účastníka, dlužníka, směnečníka nebo remitenta. Uvedené je projevem pochybností o tom, zda může být směnka v tomto ohledu vůbec považována za platný právní úkon.

Materiální a formální neplatnost se v tomto případě významově vzájemně doplňuje. Fakticky se oba druhy neplatnosti překrývají. Německá úprava v této souvislosti nepřináší žádné nové řešení, do prokázání opaku považuje směnku vždy za platně vystavenou.

Závěrem lze shrnout, že neplatnost směnky z pohledu zkoumání a analýzy můžeme považovat za živoucí organickou hmotu, která bude podléhat neustálému vývoji ovlivňovanému změnami, jež mají schopnost výrazným způsobem zasahovat do výkladu směnečného zákona. V souvislosti se směnkou mluvíme o soudním výkladu práva, neboť jedině soudní výklad ji může zbavit účinnosti a prohlásit ji za neplatnou. Zákonodárce nemůže nikdy vytvořit tak dokonalý zákon, aby měl možnost pokrýt veškeré varianty neplatnosti, které praxe přinese. V právu je stále aktuální rčení „*Život je mnohem bohatší než nejbujnější fantazie zákonodárce*“¹⁶³.

---

¹⁶³ Bažil, Zdeněk.

Seznam použité literatury

BÜLOW, Peter. *Heidelberger Kommentar zum Wechselgesetz/Scheckgesetz und zu Allgemeinen Geschäftsbedingungen*. 4. vydání. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2004, s. 14.

HEFERMEHL, Wolfgang. *Wechselgesetz und Scheckgesetz*. München: C. H. Beck Verlagsbuchhandlung, 1998, s. 115.

HUBÁČKOVÁ-SVOBODOVÁ, Věra. *Směnka podruhé: slasti a strasti uživatele směnky po deseti letech*. Brno: ECON publishing, 2005, s. 33.

CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 35.

KREUZER, Karl. *Internationale Rechtsprechung zum Genfer Einheitlichen Wechsel- und Scheckrecht*. Tuebingen : J. C. B. Mohr, 1984, s. 67

KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné I*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2005, s. 163.

KOTÁSEK, Josef. K výkladu směnečných doložek aneb opravdu „musí přisnost bejt“? In *Pocťa Petru Hajnovi k 75. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, s. 157

KOTÁSEK, Josef. *Směnečné námítky*. 1. vydání. Brno: Tribun, 2007, s. 57.

KOTÁSEK, Josef a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, s. 338

KOTÁSEK, Josef. *Směnečné právo, komentář k čl. I ZSŠ*. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 2006, s. 24.

KOTÁSEK, Josef. Sporné varianty rektadoložek výstavce směnky z pohledu teorie a judikatury. *Právní zpravodaj, 2001, č. 1*.

KOTÁSEK, Josef. *Úvod do směnečného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 183.

KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. *Právní rozhledy, 2010, č. 8, s. 267-282*

KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 49.

KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, s. 7.

LEJSEK, Vladimír. Pojetí teleologické metody interpretace v českém právním prostředí. Praha : C.H.Beck ,2011, s. 633

NEJEPÍNSKÝ, Karel. *Směnka v obchodě a podnikání*. Praha: Profess, 1992, s. 19.

ROUČEK, František. *Jednotný směnečný řád*. Praha, 1941, s. 43.

ŘÍHA, Michal. Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy*, 2011, č. 9, s. 310–319.

SMITEK J., ŠTĚTINA J. *Jednotný směnečný řád*. 1. vydání. Praha: Svaz spořitelén, 1941, s. 67.

EINSELE D. *Weltpapier als Schuldrecht*. Tuebingen : J. C. B. Mohr, s. 24

Judikatura

Česká republika

Rozhodnutí č. 12307/Sb. Vážný.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, č. 9. 274 Sb., Vážný

Rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 18. 12. 1994, sp. zn. 5 Cm 27/94.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19.3.2003, sp.zn. 29 Odo 580/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4497/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 427/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 8. 2007, sp. zn. 29 Odo 574/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 1645/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR, r. č. 16. 754 Sb., Vážný.

Rozsudek Nejvyššího soudu v Brně ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3964/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 945/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 1911, sp. zn. Rv II 167/11.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 1996, sp. zn. 5 Cmo 631/95.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 4. 2007, sp. zn. 12 Cmo 347/2006.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 80/1996.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. 5 Cmo 466/95.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997, sp. zn. 5 Cmo 691/95.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 8. 1999, sp. zn. 5 Cmo 189/99

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999, sp. zn. 9 Cmo 160/99.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 2003, sp. zn. 5 Cmo 346/2003.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 1994, sp. zn. 3 Cmo 228/94.

Usnesení Vrchního soudu v Praze dne 27. 5. 1997, sp. zn. 5 Cmo 40/96.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997, sp. zn. 9 Cmo 240/97.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 1999, sp. zn. 5 Cmo 657/98.

Victor Chandelier International Ltd. vs. The Commisioners of Custom and Exercise and Teletext Ltd.

Právní předpisy

Česká republika

Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/2006Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k návrhu Směnečného zákona z roku 1927 č. 1/1928 Sb.

Zákon č. 1/1928 Sb., směnečný zákon ve znění pozdějších předpisů, účinném od 10. 4. 1928 do 31. 12. 1950

Německo

Wechselgesetz in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4133-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 156 des Gesetzes vom 19. April 2006 (BGBl. I S. 866) geändert worden ist.

Internetové zdroje

Neznámý autor. *Koruna česká* [online]. Wikipedia.cz , 26.06.2011 [cit. 26.06.2011]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Koruna_%C4%8Desk%C3%A1>

VRAJÍK, Michal. *Nejvyšší soud třikrát ke směnečnému právu* [online]. EPRAVO.CZ, 28.11.2011 [cit. 28.11.2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/nejvyssi-soud-trikrat-ke-smenecnemu-pravu-73581.html>>

Citát

Bažil, Zdeněk. „Život je mnohem bohatší než nejbujnější fantazie zákonodárce“.

Shrnutí

Práce se zabývá neplatností směnky s důrazem na neplatnost vyplývající z nedodržení formálních požadavků stanovených v § 1 a § 2 (obdobně § 75 a § 76) zákona směnečného šekového. Zaměřená je zejména na českou směnečnou problematiku, zpracovává neplatnost ve vztahu k podstatným a podmíněně podstatným náležitostem, současně uvádí jiné důvody, které vyplývají jako abstrakce z této problematiky. Stanovení limitu neplatnosti je stanoveno jako základní cíl práce, který je vyvozen zejména ze soudního výkladu a nalézání práva aktuálními vědeckými pracemi českých autorů.

Reflektována byla nejnovější judikatura českých soudů. Snahou bylo popsat nejnovější směr interpretace a z toho plynoucí výhled a vývoj do budoucna a dále úvaha o možnosti liberalizace zásady směnečné přísnosti a z toho plynoucí rigidity při výkladu. V této souvislosti byla uplatněna komparace s německou judikaturou a odbornou literaturou, která je pojímána jako významný vzor, zejména pro identitu německé a české úpravy vycházející z ženevského směnečného práva a historická blízkost právních řádů.

Záměrem práce nebylo docílit čistého popisu a enumerace jednotlivých případů neplatnosti směnky, ale vymezit určité premisy a principy, ze kterých se při interpretaci vychází.

Summary

The work deals with the nullity bill with an emphasis on invalidity arising from the failure of the formal requirements set out in § 1 and § 2 (similarly § 75 and § 76) of Czech Act bill. Focused mainly on the issue of Czech bill, which handles invalid in relation to the essential and conditionally essential particulars, also gives other reasons that result as an abstraction of this problem. The determination limit of invalidity is established as a fundamental objective of the work, which is derived primarily from judicial interpretation and finding the right current scientific works of Czech composers.

Reflected the recent case law of the Czech courts. The aim was to describe the latest interpretation of the direction and the resulting outlook and future development. Reasoning about the possibility of exchange liberalization principles of rigor, and the resulting rigidity of interpretation. In this context, the comparison was applied to the German case law and literature, which is perceived as a significant pattern, especially for the German and Czech identity adjustments based on the Geneva rights bill and historical proximity laws.

The aim was to achieve a clean job description and enumeration of individual cases of invalidity bills, but to define certain assumptions and principles from which the interpretation is based.

Klíčová slova

ČESKÝ JAZYK

Směnka

Neplatnost směnky

Náležitost směnky

Neexistence směnky

ANGLICKÝ JAZYK

Bill of Exchange

Requirement of Bill of Exchange

Invalidity of Bill of Exchange

Nullity Bill of Exchange